

MAPA STYPENDIÓW II

**RAPORT Z BADANIA
PROGRAMÓW
STYPENDIALNYCH
W POLSCE 2017-2018**

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE	3
Opis badania – sposób i czas realizacji	6
Cele i rezultaty badań	7
Karta zasad dobrego programu stypendialnego (KZDPS)	9
Formularz autoewaluacji programów stypendialnych.....	9
ANALIZA DANYCH PORTALU	10
Wyniki badania danych portalu Moje Stypendium	10
Organizatorzy programów	10
Typy organizatorów programów stypendialnych.....	10
Organizacje stypendialne – liczba realizowanych programów.....	11
Rodzaje programów stypendialnych	13
Kryteria przyznawania stypendiów	14
Zasięg programów	14
Grupa docelowa	15
Typy stypendiów a rodzaje instytucji stypendialnych.....	17
Typy stypendiów a grupa docelowa (etap edukacji).....	18
Typ organizatora a zasięg programu.....	19
Typ organizatora a grupa docelowa	20
Grupa docelowa a zasięg programu.....	21
Rodzaj programu a jego zasięg	22
WYNIKI FORMULARZA AUTOEWALUACJI PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH.....	23
Podstawowe informacje.....	23
Rodzaj reprezentowanej instytucji.....	23
Miejsce siedziby organizacji	24
Liczba realizowanych programów stypendialnych	24
Liczba zakończonych edycji programu stypendialnego	25
Liczba przyznawanych corocznie stypendiów w opisywanym programie stypendialnym	26
Zasięg przyznawanych stypendiów	27
Część merytoryczna	28
Cel i grupa odbiorców programu stypendialnego	28
Zasady realizacji programu stypendialnego	29
Byli i obecni stypendiści.....	30
Aspekty finansowe.....	31
Promocja i komunikacja	32
PODSUMOWANIE	34
„Białe plamy” mapy stypendiów	38
ZAŁĄCZNIKI	40
Formularz autoewaluacji	40
Ankieta na temat formularza autoewaluacji.....	45
Karta zasad dobrego programu stypendialnego	46

STRESZCZENIE

Raport dotyczy badania programów stypendialnych w Polsce, które zostało prowadzone od kwietnia do grudnia 2018 roku przez zespół Fundacji Dobra Sieć. Badania i raport zostały zrealizowane w ramach Programu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności. Wnioski odnoszą się do dwóch badanych obszarów: **krajowych programów stypendialnych** (realizowanych ze środków własnych instytucji) oraz **(auto)ewaluacji programów stypendialnych w Polsce**. Rezultaty dotyczą liczby i rodzaju instytucji stypendialnych, rodzajów przyznawanych stypendiów, ich zasięgu terytorialnego, profilu grup docelowych programów stypendialnych oraz oceny standardów realizacji tego rodzaju inicjatyw wśród wybranych polskich organizatorów.

Na podstawie analizy danych zastanych wyróżniono **374 instytucje realizujące 494 programy stypendiów krajowych**. Wśród organizatorów dominują samorzady i organizacje pozarządowe, stanowiąc ponad 80% wszystkich realizatorów programów stypendialnych w Polsce.

Wyróżnione zostały **programy stypendialne o charakterze jednowymiarowym**, w tym m.in.: naukowe (aż 199 inicjatyw), artystyczne (76 programów) i sportowe (58 programów) oraz **hybrydowe**, a wśród nich stypendia naukowo-socjalne (62 programy), artystyczno-naukowo-sportowe (34 programy) oraz artystyczno-naukowe (14 programów). Wśród analizowanych programów stypendialnych znalazło się jedynie kilka inicjatyw o charakterze typowo socjalnym i muzycznym.

Biorąc pod uwagę analizę zasięgu terytorialnego programów stypendialnych, wyróżniono **trzy regiony o najwyższej ich liczbie**: woj. mazowieckie, woj. śląskie i woj. małopolskie. Najmniej programów skierowanych jest natomiast do kandydatów z województw opolskiego i lubuskiego. Niemal co trzeci analizowany program stypendialny ma zaś charakter ogólnopolski.

W przypadku **grupy docelowej**, najwięcej programów stypendialnych adresowanych jest do uczniów (aż 141 inicjatyw), osób nieprzypisanych do konkretnego etapu edukacji („inni”), wyróżniających się np. konkretnym talentem (99 programów) oraz studentów (84 inicjatywy). Najmniej programów dla jednego typu odbiorcy przeznaczonych jest wyłącznie dla absolwentów.

Uwzględniając **powiązania typu stypendiów z grupą docelową**, zdecydowanie najwięcej jest: programów naukowych skierowanych do uczniów, inicjatyw artystycznych adresowanych do utalentowanych osób, niezależnie od etapu ich edukacji, programów naukowych przeznaczonych dla studentów oraz programów dla utalentowanych sportowców, niezależnie od szczebla edukacji.

Druga część raportu dotyczy ankiety przygotowanej na podstawie Karty zasad dobrego programu stypendialnego, a także wniosków z dotychczasowych analiz i publikacji przygotowanych przez Fundację Dobra Sieć. **Formularz autoewaluacji programów stypendialnych powstał**, by wspierać oraz promować inicjatywy stypendialne kierujące się odpowiednimi standardami realizacji. Wśród przedstawicieli 124 organizacji stypendialnych, które wypełniły formularz, jedynie 6 programów zdobyło co najmniej 40 punktów na 44 możliwe. Ponad 30 programów uzyskało wynik od 35 do 39 punktów. Zatem (na poziomie deklaracyjnym) 36 programów można uznać za wzorcowe lub dążące do pełnej realizacji zapisów Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego. Analiza danych uwidoczniała jednocześnie znaczące różnice związane z wypełnianiem standardów przez poszczególne podmioty (najniższy wynik to 17 punktów, a najwyższy – 42 punkty).

Analizowane instytucje otrzymały największą liczbę punktów w pierwszej części ankiety, dotyczącej **celu oraz grupy odbiorców programu stypendialnego**. Większość badanych zadeklarowało, że programy przez nich prowadzone są działaniami zaplanowanymi, celowymi, powstałymi na podstawie diagnozy i służącymi konkretnym społecznościom.

Wysokie wyniki odnotowano także w drugiej części formularza autoewaluacji, dotyczącej **zasad realizacji programu stypendialnego** (w tym jego transparentności i ewaluacji). Duży segment analizowanych organizacji posiada ogólnodostępne regulaminy, w tym między innymi, zapisy wykluczające konflikt interesów. Jednocześnie wyzwaniem dla organizatorów jest systematyczna ewaluacja działalności.

Kwestie finansowe, poruszone w czwartej części formularza, są największym problemem badanych krajowych instytucji stypendialnych. Zarówno sposób finansowania, jak i podejmowanie działań we współpracy z partnerami stanowi wyzwanie dla wielu organizatorów. Brak funduszy w niektórych przypadkach prowadzi do odwołania kolejnej edycji lub całkowitego „zamknięcia” programu stypendialnego.

WSTĘP

System stypendiów w Polsce to dynamiczny i zróżnicowany obszar, na którym działa kilkaset instytucji wspierających różne grupy społeczne. Organizatorzy programów stypendialnych stawiają sobie za cel wyrównywanie szans, promowanie talentów, wsparcie rozwoju, umożliwienie dobrego „startu w dorosłość”, pomoc materialną najuboższym i nie tylko. Inicjatywy stypendialne skierowane są głównie do dzieci, młodzieży, absolwentów oraz (młodych) naukowców, a także osób utalentowanych artystycznie, naukowo i sportowo.

Aby ambitne cele towarzyszące tworzeniu i realizacji programów stypendialnych mogły być spełnione, potrzeba jest nie tylko pogłębionej analizy istniejących już inicjatyw, lecz również refleksji organizatorów na temat prowadzonych działań. Z tego względu zespół Fundacji Dobra Sieć przeprowadził na zlecenie i przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności badanie polskich organizacji stypendialnych. Niniejszy raport zawiera zarówno przegląd aktualnych programów stypendialnych realizowanych w kraju, jak również wnioski z formularza autoewaluacji programów stypendialnych. Mamy nadzieję, że dokument ten przyczyni się do dalszego rozwoju obszaru stypendialnego, wskaże potencjalne kierunki zmian, wyeksponuje dobre praktyki i standardy realizacji programów stypendialnych, a także skłoni do pogłębionej refleksji nad dotychczasowymi rozwiązaniami.

Dotychczas powstało kilka raportów badawczych dotyczących analizy stypendiów w Polsce:

- Instytut Obsidian, „Rynek stypendiów w Polsce. Analiza na zlecenie Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce”, Warszawa 2006. Raport powstał w partnerstwie Akademii Rozwoju Filantropii, Metro Group i Fundacji Agory.
- A. Baczko-Dombi, A. Komendant-Brodowska, „Kto komu i dlaczego? Analiza społecznych programów stypendialnych w Polsce”, Warszawa 2010. Raport został opracowany dla Fundacji Dobra sieć (kiedyś: Fundacja Moje Stypendium), a partnerem projektu była Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności.
- Fundacja Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia, „Mapa stypendiów. O stypendiach społecznych w Polsce”, Warszawa 2013. Raport powstał na zlecenie Fundacji Dobra Sieć, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności oraz Fundacji BGŻ.

Karta Zasad Dobrego Programu Stypendialnego (będąca rezultatem wspólnej pracy środowiska instytucji zaangażowanych w rozwój programów stypendialnych skupionych wokół konferencji „Stypendia w polskiej edukacji”) zawiera zapis dotyczący wspólnego budowania programów stypendialnych. Wierzymy, że nie tylko inicjatywy stypendialne powinny być tworzone we współpracy z koalicją partnerów, lecz również badania na ich temat.

Dziękujemy zatem wszystkim organizacjom, które przyczyniły się do powstania tego raportu: Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, Akademii Rozwoju Filantropii w Polsce, ponad 120 instytucjom, które wzięły udział w procesie autoewaluacji oraz wszystkim organizatorom stypendiów, tworzącym niezwykle ważny i ciekawy obszar, wspierający dziesiątki tysięcy osób rocznie.

MOJE STYPENDIUM

Badania nad programami stypendialnymi z elementami ewaluacji ich efektywności to jedno z działań podejmowanych w ramach programu „Moje Stypendium”, realizowanego przez Fundację Dobra Sieć. W ramach inicjatywy prowadzony jest również serwis www.mojestypendium.pl. Portal stanowi jedno z głównych narzędzi promowania oraz monitorowania inicjatyw stypendialnych. Jego komponentem jest wyszukiwarka stypendiów krajowych oraz zagranicznych, staży i konkursów edukacyjnych. Mojestypendium.pl to także miejsce prezentacji różnorodnych inicjatyw związanych ze stypendiami, które Fundacja Dobra Sieć w partnerstwie z Polsko-Amerykańską Fundacją Wolności realizuje systematycznie od kilku lat. Odwiedzający stronę mogą zapoznać się z artykułami oraz badaniami poruszającymi tematykę związaną z systemem stypendiów, zestawieniami konkursów i stypendiów, jak również informacjami o regulacjach prawnych dotyczących przyznawania wsparcia.

Od początku istnienia serwisu największą liczbę ofert programów stypendialnych notuje się w okresie od czerwca do września, czyli podczas tzw. „sezonu stypendialnego”. Baza stypendiów krajowych zawiera te przyznawane przez organizacje pozarządowe, samorządy (urzędy gmin i miast, urzędy marszałkowskie), uczelnie, szkoły średnie i firmy. Zespół nie monitoruje programów stypendialnych szkół wyższych pochodzących z dotacji z budżetu państwa (np. stypendium rektora, dla najlepszych studentów i doktorantów, etc.), a jedynie dodatkowe programy realizowane ze środków własnych.

W ramach portalu prowadzone są trzy bazy: stypendiów (krajowych i zagranicznych), konkursów (głównie edukacyjnych) oraz staży. Dzięki różnorodności i dużej liczbie ofert (w ciągu roku zespół dodaje ponad 500 nowych ogłoszeń) każdy użytkownik portalu ma szansę znaleźć program odpowiadający jego potrzebom. Korzystający mogą, oprócz wyszukiwarki aktualnych ofert, szukać i śledzić ogłoszenia w archiwum. Jest to szczególnie ważne z uwagi na cykliczność wielu programów stypendialnych, o czym będzie szerzej mowa w dalszej części raportu.

Portal informuje również o lokalnych organizacjach pozarządowych, które uczestniczą w Programie Stypendiów Pomostowych.

Baza stypendiów krajowych zawiera obecnie wszystkie upublicznione w Internecie oferty stypendiów przyznawanych przez organizacje pozarządowe, samorządy, uczelnie i firmy. Podczas procesu aktualizacji rekordów redaktorzy serwisu korzystają głównie z wewnętrznych zasobów. Stale prowadzony jest również monitoring zasobów internetowych w poszukiwaniu nowo powstałych i zmodyfikowanych programów stypendialnych.

OPIS BADANIA – SPOSÓB I CZAS REALIZACJI

Od kwietnia do grudnia 2018 roku zespół Fundacji Dobra Sieć, z inspiracji Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, realizował badanie na temat systemu stypendialnego w Polsce.

Wnioski przedstawione w niniejszym raporcie dotyczą dwóch analizowanych obszarów:

- krajowych programów stypendialnych,
- (auto)ewaluacji wybranych programów stypendialnych w Polsce.

Pierwsza część raportu zawiera pogłębioną analizę krajowych programów stypendialnych, która powstała na podstawie danych z bazy portalu [Moje Stypendium](http://MojeStypendium.pl).

Trzonem tej części badań były dane wyodrębnione z ogłoszeń programów stypendialnych, które pojawiły się na stronie www.mojestypendium.pl między 1 sierpnia 2017 roku a 1 sierpnia 2018 roku. Podstawą analizy pierwszej części raportu stała się unikalna baza 494 rekordów (krótkich opisów) krajowych programów stypendialnych (tj. inicjatyw przyznawanych i realizowanych na terenie Polski w latach 2017-2018) organizowanych przez 374 instytucje.

Ponadto, zespół Fundacji Dobra Sieć porównał powstałą bazę z danymi z lat 2016-2017. Umożliwiło to dodatkową weryfikację i udoskonalenie analizowanego materiału. Podczas przeglądu danych spisano nowo powstałe inicjatywy, pogrupowano rekordy w kategorii pozwalające na dalszą, rzetelną analizę oraz wyróżniono nietypowe, oryginalne programy, zasługujące na odrębny opis. Dodatkowo, w przypadku programów stypendialnych prowadzonych przez koalicję partnerów (i istniejących w bazie w postaci kilku lub kilkunastu ogłoszeń) oraz tych, których nowe edycje ogłaszane są częściej niż raz w roku, zredukowano je w bazie danych do jednego, zwięzłego opisu programu. Tego typu przypadki są dodatkowo omawiane w dalszej części raportu. Gdy było to konieczne, niepewne lub niejednoznaczne dane uzupełniano o informacje pochodzące bezpośrednio od organizatorów programów lub zawarte na wiarygodnych stronach internetowych (głównie dostępnych w regulaminach i informacjach prasowych administratorów oraz twórców programów).

Druga część raportu dotyczy analizy danych z formularza autoewaluacji programów stypendialnych.

Ankieta została opracowana na podstawie Karty zasad dobrego programu stypendialnego (opisanej poniżej), a także refleksji z dotychczasowych publikacji i działań Fundacji Dobra Sieć. Powstała, aby wspierać inicjatywy stypendialne kierujące się odpowiednimi standardami realizacji oraz zachęcić twórców i organizatorów do ewaluacji prowadzonych programów.

Dzięki formularzowi udało się dotrzeć do informacji trudno dostępnych lub niepublikowanych, dotyczących samooceny organizatorów programów stypendialnych w kontekście standardów realizacji inicjatywy stypendialnej.

Na podstawie danych zebranych z wypełnionych online ankiet dokonano analizy głównych obszarów związanych z prowadzeniem programu stypendialnego w Polsce.

Część merytoryczna ankiety składa się z pytań szczegółowych, dotyczących:

- celu i grupy odbiorców programu,
- zasad realizacji programu,
- byłych i obecnych stypendystów,
- aspektów finansowych,
- promocji i komunikacji inicjatywy stypendialnej.

Pełna treść formularza znajduje się na końcu raportu (Załącznik 1 - Formularz autoewaluacji programów stypendialnych).

Po uruchomieniu formularza, od sierpnia 2017 roku, zespół Fundacji Dobra Sieć prowadził szeroko zakrojoną promocję ankiety wśród wszystkich organizatorów programów stypendialnych w Polsce. Dane omawiane w drugiej części raportu dotyczą 124 ze 127 formularzy wypełnionych do września 2018 roku (różnica wynika z zaistnienia „duplikatów”), przy czym każdy formularz dotyczył jednego, wybranego przez osobę wypełniającą, programu stypendialnego. A zatem wnioski z analizy autoewaluacji dotyczą 124 z 374 (ponad 30%) obecnych na portalu organizacji stypendialnych.

CELE I REZULTATY BADAŃ

Wśród celów projektu znalazło się:

- zdobycie podstawowych informacji dotyczących „rynku” stypendiów w Polsce,
- zachęcenie organizatorów stypendiów do wzięcia udziału w procesie autoewaluacji oraz zebranie danych na jego podstawie, dotyczących sposobów i standardów realizacji programów stypendialnych w Polsce.

Niniejszy raport jest zarówno obiektywnym opisem polskiego systemu stypendialnego (na podstawie danych ilościowych pochodzących z bazy portalu www.mojestypendium.pl), jak i obiektywno-subiektywną analizą samooceny realizacji inicjatyw stypendialnych przez wybranych twórców i organizatorów tych programów. W pierwszej części przedstawione zostały główne cechy stypendiów przyznawanych w Polsce: liczba i typ organizatorów, liczba, skala i rodzaj programów, a także profil beneficjentów – stypendystów. Dodatkowo wnioski z analizy pozwoliły na przedstawienie dynamiki i zróżnicowania „rynku” stypendialnego, w tym opis oryginalnych rozwiązań oraz unikalnych programów. Druga część poświęcona jest (subiektywnym) odpowiedziom 124 reprezentantów organizacji stypendialnych, udzielonym w formularzu autoewaluacji. Zebrane, zagregowane i poddane analizie dane z ankiet zostały poddane obiektywnej ocenie, co pozwoliło na wskazanie mocnych i słabych stron w sposobie realizacji inicjatyw stypendialnych w Polsce oraz stopnia wypełniania standardów zawartych w Karcie Zasad Dobrego Programu Stypendialnego.

Podstawowe pytania badawcze, przyświecające realizatorom badania, to:

- Jakiego rodzaju instytucji stypendialnych wyróżniamy w Polsce?
- Jakiego typu stypendia są przyznawane przez różne instytucje (organizacje pozarządowe, samorządy, firmy, szkoły, instytucje rządowe i inne)?
- Jaki jest zasięg stypendiów przyznawanych w Polsce?
- Jaki jest profil beneficjentów programów - stypendystów (miejsce zamieszkania oraz etap edukacji)?
- W jakim stopniu realizowane są zapisy Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego wśród polskich realizatorów inicjatyw stypendialnych?
- Które spośród wiodących obszarów dotyczącym realizacji programu stypendialnego (cel i grupa odbiorców, zasady realizacji programu, byli i obecni stypendyści, aspekty finansowe, promocja i komunikacja) stanowią wyzwanie dla organizacji stypendialnych, a które bardzo dobrze funkcjonują?

Ze względu na duże zróżnicowanie informacji, jakie o swoich stypendiach publikują organizatorzy, niestety nie wszystkie dane są dostępne. Szczególnie trudno było znaleźć informacje dotyczące wysokości stypendiów, ich form pozafinansowych, dodatkowych korzyści płynących dla beneficjentów czy liczby stypendystów.

Warto dodać, że informacje zawarte w pierwszej części raportu są w pewnej mierze zbieżne z badaniem „Mapa stypendiów. O stypendiach społecznych w Polsce”¹, które zostało przeprowadzone w okresie od czerwca do września 2013 roku, na zlecenie Fundacji Dobra Sieć, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności oraz Fundacji BGŻ. Jednocześnie sposób selekcji danych oraz okres, którego dotyczyły, różniły się od siebie.

1. Fundacja Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia. Mapa stypendiów. O stypendiach społecznych w Polsce (2013). Pobrano z: http://www.mojestypendium.pl/wp-content/uploads/2016/01/Raport_z_badan_Mapa-stypendiow.pdf

KARTA ZASAD DOBREGO PROGRAMU STYPENDIALNEGO (KZDPS)

Dobry program stypendialny to także gruntownie przemyślana inwestycja. Aby była ona rzetelnie przygotowana, ale też – aby przywrócić słowu „stypendium” należne mu znaczenie, w 2011 roku z inspiracji Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności powstała Karta Zasad Dobrego Programu Stypendialnego. Jest ona efektem wspólnej pracy środowiska instytucji zaangażowanych w rozwój programów stypendialnych skupionych wokół konferencji „Stypendia w polskiej edukacji”.

Karta Zasad Dobrego Programu Stypendialnego to propozycja dobrowolnego przyjęcia standardów, których przestrzeganie przyczynia się do unowocześnienia systemu stypendialnego w Polsce. W zależności od zasięgu i etapu rozwoju programu stypendialnego mogą istnieć te spełniające poniższe zasady oraz takie, które dzięki wprowadzeniu nowych rozwiązań, będą mogły w przyszłości spełnić normy zawarte w Karcie. Mogą istnieć również programy stypendialne, których organizatorzy rozwiną KZDPS o dodatkowe, wypracowane przez nich zagadnienia, charakterystyczne dla tych programów. Dokument skierowany jest też do instytucji zainteresowanych uruchomieniem programu stypendialnego.

Karta stanowi wkład w debatę na temat zasad realizacji programów stypendialnych. Dostępna jest ona na stronie www.mojestypendium.pl, w zakładce „Dla Organizatorów”: <http://www.mojestypendium.pl/karta-zasad-dobrego-programu-stypendialnego/>, a także w załącznikach tego raportu (s. 46).

Na podstawie zapisów z KZDPS, w 2017 roku powstał Formularz autoewaluacji programów stypendialnych.

FORMULARZ AUTOEWALUACJI PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

---

25 sierpnia 2017 roku, po trwających niemal pół roku pracach nad kształtem formularza oraz jego pilotażem, na portalu Moje Stypendium (w sekcji „Dla organizatorów”) pojawiła się oficjalna wersja narzędzia do autoewaluacji programów stypendialnych. Formularz dostępny jest na stronie: <http://autoewaluacja.mojestypendium.pl/>.

Ankieta przygotowana została na podstawie Karty zasad dobrego programu stypendialnego, a także wniosków z dotychczasowych analiz i publikacji przygotowanych przez Fundację Dobra Sieć. Formularz zawiera 22 pytania, a szacowany czas wypełnienia to 15 minut. Pełna treść formularza znajduje się na końcu raportu (Załącznik 1 - Formularz autoewaluacji programów stypendialnych).

Narzędzie oceny programów powstało, by wspierać wartościowe inicjatywy stypendialne, posiadające odpowiednie standardy realizacji. Celem autoewaluacji było zachęcenie organizatorów programów stypendialnych do refleksji nad podejmowanymi działaniami. Dzięki formularzowi Fundacja Dobra Sieć może wskazać mocne i słabe strony systemu stypendialnego w Polsce, problemy oraz wyzwania stojące przed instytucjami stypendialnymi, a także przeanalizować główne obszary związane z realizacją programu stypendialnego.

Wnioski z formularza dotyczą prawie 130 programów stypendialnych na 494 programy wyodrębnione podczas analizy bazy danych portalu Moje Stypendium. Po uruchomieniu formularza przedstawiciele Fundacji Dobra Sieć prowadzili szeroko zakrojoną promocję ankiety wśród organizatorów programów stypendialnych. Dzięki tym wysiłkom do września 2018 roku formularz wypełniła znaczna część organizatorów.

ANALIZA

WYNIKI BADANIA DANYCH PORTALU MOJE STYPENDIUM

Poniższa część raportu dotyczy 374 organizacji realizujących łącznie 494 programy stypendiów krajowych (w okresie publikacji raportu). Tym mianem określono nie tylko „typowe” programy realizowane dla polskich obywateli przez polskie instytucje, lecz również inicjatywy skierowane do obcokrajowców na pobyt (badawczy, edukacyjny, etc.) na terenie kraju. Przyjęto zatem szeroką definicję stypendiów krajowych, związaną z realizacją danego programu w granicach Polski.

W tej analizie nie uwzględniono specyficznego modelu współpracy stypendialnej, jakim są programy skierowane dla uczniów szkół branżowych, finansowane przez przedsiębiorstwa. Stypendia patronackie (takiej nazwy zazwyczaj używa się do ich określenia) skierowane są do uczniów konkretnych szkół, oferując wsparcie finansowe w trakcie nauki oraz gwarancję zatrudnienia w danej firmie. Wśród przykładów znajdują się następujące programy: stypendia Polskiej Grupy Górniczej dla uczniów szkół z Wodzisławia Śląskiego i Rybnika, stypendia ENERGA-OPERATOR S.A. dla uczniów Zespołu Szkół Mechanicznych Elektrycznych i Elektronicznych w Toruniu, stypendium PKP Polskie Linie Kolejowe dla uczniów Zespołu Szkół Budowlano - Energetycznych w Ostrowie Wielkopolskim czy stypendia Mleczarni Spomlek dla uzdolnionych studentów z powiatu radzyńskiego kształcących się na kierunkach związanych z hodowlą bydła mlecznego, produkcją mleka oraz przetwórstwem mleka i żywności.

ORGANIZATORZY PROGRAMÓW

Typy organizatorów programów stypendialnych

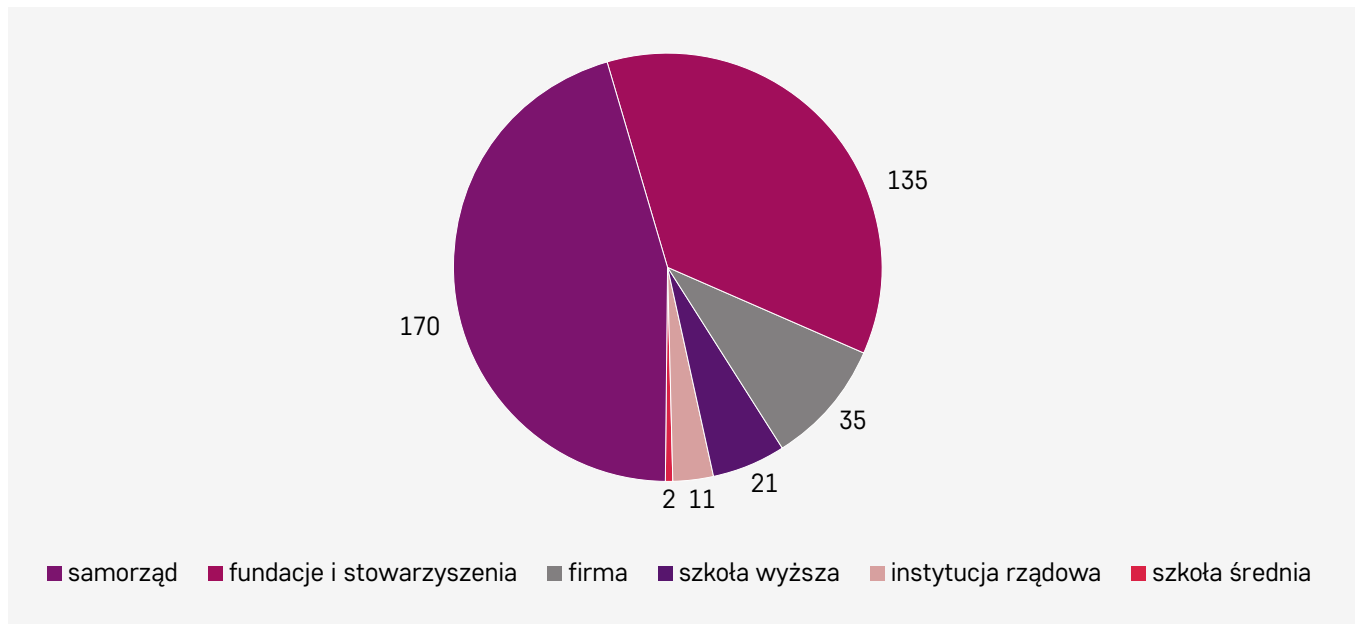
W bazie uwzględniono 7 wiodących kategorii opisujących organizatora programu stypendialnego:

- firma,
- fundacje i stowarzyszenia (uproszczona nazwa odnosząca się do organizacji pozarządowych),
- instytucja rządowa,
- samorząd,
- szkoła średnia,
- szkoła wyższa,
- inny².

2. Ostatnia z kategorii używana jest jedynie w przypadkach, gdy organizator lub współorganizator programu stypendialnego nie stanowi żadnego z pozostałych sześciu typów instytucji. Termin ten jest używany w bazie nadzwyczaj rzadko, w stopniu marginalnym. Dzieje się tak z dwóch powodów: w wyniku stosunkowo szerokiego i wyczerpującego określenia typów instytucji (osób prawnych), a także konstrukcji kategorii na podstawie wieloletnich obserwacji systemu stypendialnego w Polsce. Dzięki poprzednim raportom z badań „rynku” stypendialnego oraz ich wytycznym (por. *Mapa stypendiów. O stypendiach społecznych w Polsce* (2013)), a także doświadczeniu zespołu Fundacji Dobra Sieć w regularnym monitorowaniu organizatorów stypendialnych, wyróżniono w bazie te kategorie, które odpowiadają aktualnym typom instytucji przyznających stypendia krajowe. Z uwagi na dynamikę zmian i możliwość pojawienia się nowych lub nietypowych programów, dodano otwartą kategorię „inny” (typ organizatora).

Wśród 374 wyróżnionych organizatorów programów stypendialnych najczęściej jest samorządów (170) oraz organizacji pozarządowych (135), które w sumie stanowią ponad 80% wszystkich. Trzecim wiodącym typem są firmy (w sumie 35 podmiotów). Za nimi plasują się szkoły wyższe oraz instytucje rządowe. Jedynie dwie szkoły średnie w kraju organizują własne programy stypendialne.

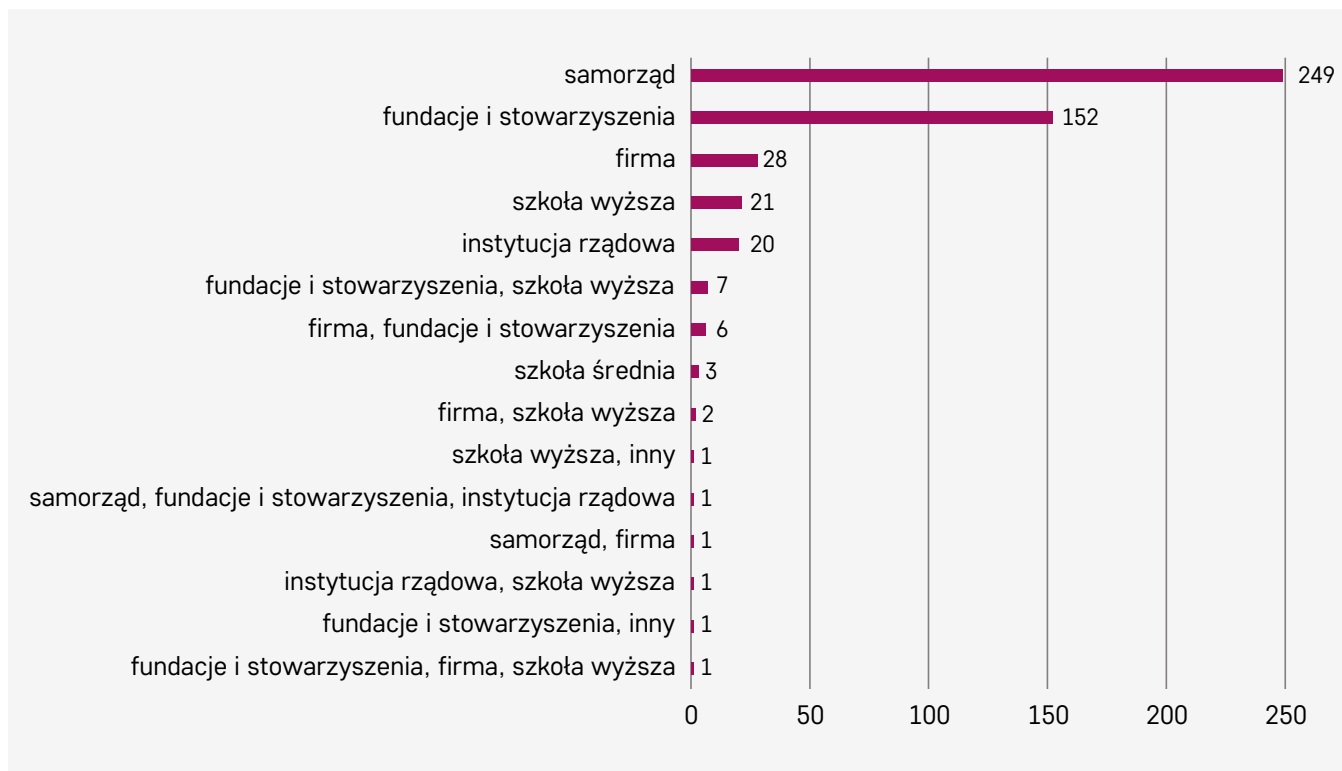
ORGANIZATORZY PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH W POLSCE

Organizacje stypendialne – liczba realizowanych programów

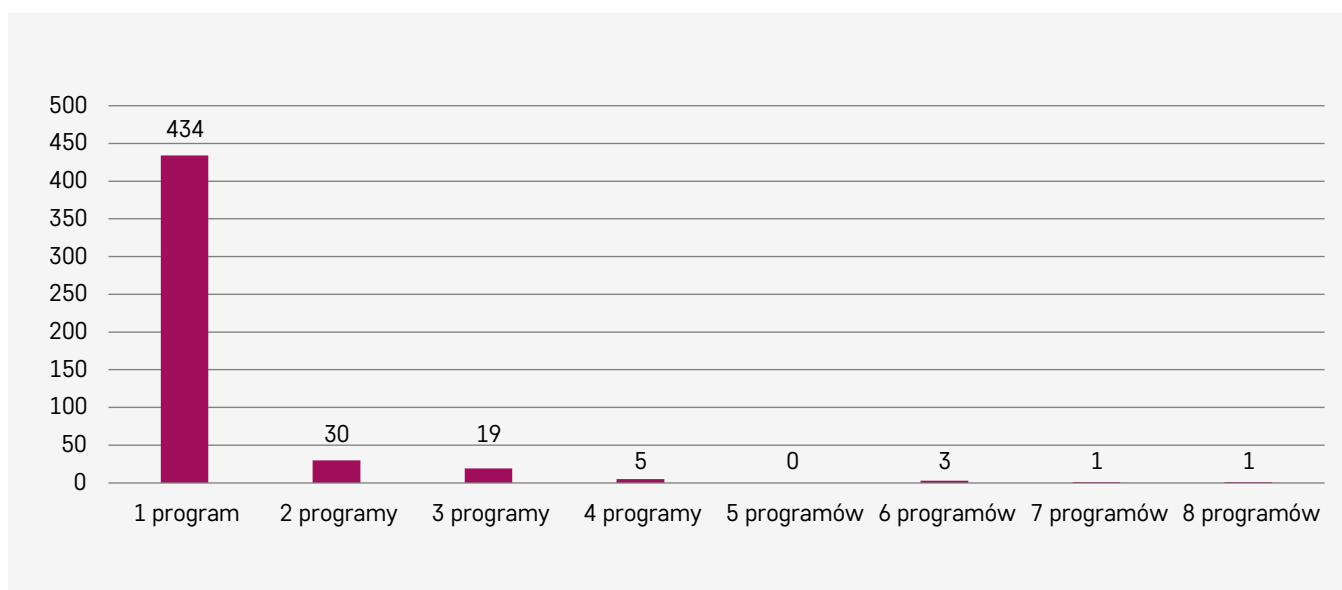
W analizie instytucji stypendialnych wzięto pod uwagę pełną informację o organizatorach: wyróżniono zarówno programy realizowane wyłącznie przez jeden typ instytucji, jak i te organizowane przez koalicję partnerów. Wśród programów prowadzonych przez jeden podmiot, prym wiodą samorządy – stanowią ponad połowę (50,4%) wszystkich badanych inicjatyw. Tuż za nimi uplasowały się organizacje pozarządowe, które realizują 152 własne programy (30,76% ogółu). Oba sektory są zdecydowanie najczęstszymi typami instytucji stypendialnych spośród tych programów, które zarejestrowane są na portalu. Istnieje 28 programów stypendialnych organizowanych wyłącznie przez firmy (5,66% badanych programów). Nieco ponad 20 programów finansowanych z własnych środków (a nie budżetu państwa) realizują szkoły wyższe (4,25%), zaś równo 20 inicjatyw to programy rządowe (4,04%). Ostatnią grupą programów realizowanych przez jeden typ instytucji są 3 programy szkół średnich (0,6%). W sumie opisane inicjatywy stanowią ponad 95% wszystkich badanych stypendiów. Istnieją jednak także programy współorganizowane przez kilka różnych instytucji – najczęściej są to stypendia przyznawane wspólnie przez firmy oraz organizacje pozarządowe (6 przypadków). Pozostałe tego rodzaju inicjatywy pojawiają się rzadko, ale dopełniają obraz „rynku” stypendialnego w Polsce, analizowanego pod kątem typów organizatorów. Dokładne wyniki opisanej analizy obrazuje poniższy diagram.

ORGANIZATORZY PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH - LICZBA REALIZOWANYCH PROGRAMÓW

Na podstawie analizy danych zastanych wyróżniono 374 organizacje realizujące łącznie 494 programy stypendiów krajowych. Rozbieżność ta wynika z dwóch przyczyn: realizacji więcej niż jednego programu przez część badanych instytucji oraz przypadku prowadzenia więcej niż jednej edycji tego samego programu w danym roku kalendarzowym. Znakomita większość programów (aż 434) jest prowadzona przez jedną instytucję. Niemniej jednak, zespół badawczy wyodrębnił w sumie 59 instytucji realizujących dwie lub więcej inicjatywy stypendialne. Dokładne dane na temat liczby programów organizowanych przez jednego organizatora pokazuje wykres poniżej.

LICZBA PROGRAMÓW ORGANIZOWANYCH PRZEZ JEDNEGO ORGANIZATORA

RODZAJE PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

Na portalu Moje Stypendium wyróżnione zostały następujące rodzaje programów stypendialnych:

- naukowe (oparte na kryteriach naukowych – średniej ocen, wynikach w konkursach edukacyjnych, działalności badawczej),
- socjalne (przyznawane osobom w trudnej sytuacji życiowej, często na podstawie wysokości dochodu na osobę w rodzinie),
- sportowe (udzielane za osiągnięcia w wybranych dyscyplinach sportowych),
- artystyczne (skierowane do osób uzdolnionych artystycznie, głównie w dziedzinie plastyki, rzeźby i tańca – amatorów i profesjonalistów),
- muzyczne (skierowane do profesjonalistów i amatorów osiągających sukcesy w tej dziedzinie sztuki),
- inne (oparte na innych kryteriach niż powyższe kategorie, np. stypendia dla bibliotekarek).

Jednocześnie prawie co trzeci badany program stypendialny ma charakter dwu- lub trzywymiarowy (tzn. łączy w sobie cechy kilku kategorii). W sumie wyróżniono 135 tego typu programów, w tym m.in. 62 stypendia naukowo-socjalne (dla zdolnych naukowo znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej), 34 programy artystyczno-naukowo-sportowe (skierowane do osób uzdolnionych w różnych dziedzinach życia) oraz 14 programów artystyczno-naukowych (dla kandydatów artystycznie uzdolnionych, wyróżniających się jednocześnie wysokimi wynikami w nauce). Pozostałe 359 programów miało charakter jednowymiarowy – wśród nich najczęstszym typem były stypendia naukowe (aż 199 inicjatyw), artystyczne (76 programów) i sportowe (58 programów).

Poniższa tabela oraz wykres obrazują występowanie wszystkich rodzajów stypendiów wśród 494 badanych programów.

TABELA 1. RODZAJE STYPENDIÓW, Z UWZGLĘDNIENIEM KOMBINACJI KRYTERIÓW

RODZAJ STYPENDIÓW	LICZBA
naukowe	199
artystyczne	76
naukowe, socjalne	62
sportowe	58
artystyczne, naukowe, sportowe	34
inne	22
artystyczne, naukowe	14
naukowe, inne	9
naukowe, sportowe	8
artystyczne, naukowe, sportowe, socjalne	5
muzyczne	2
socjalne	2
artystyczne, sportowe	1
muzyczne, socjalne	1
sportowe, socjalne	1
Suma	494

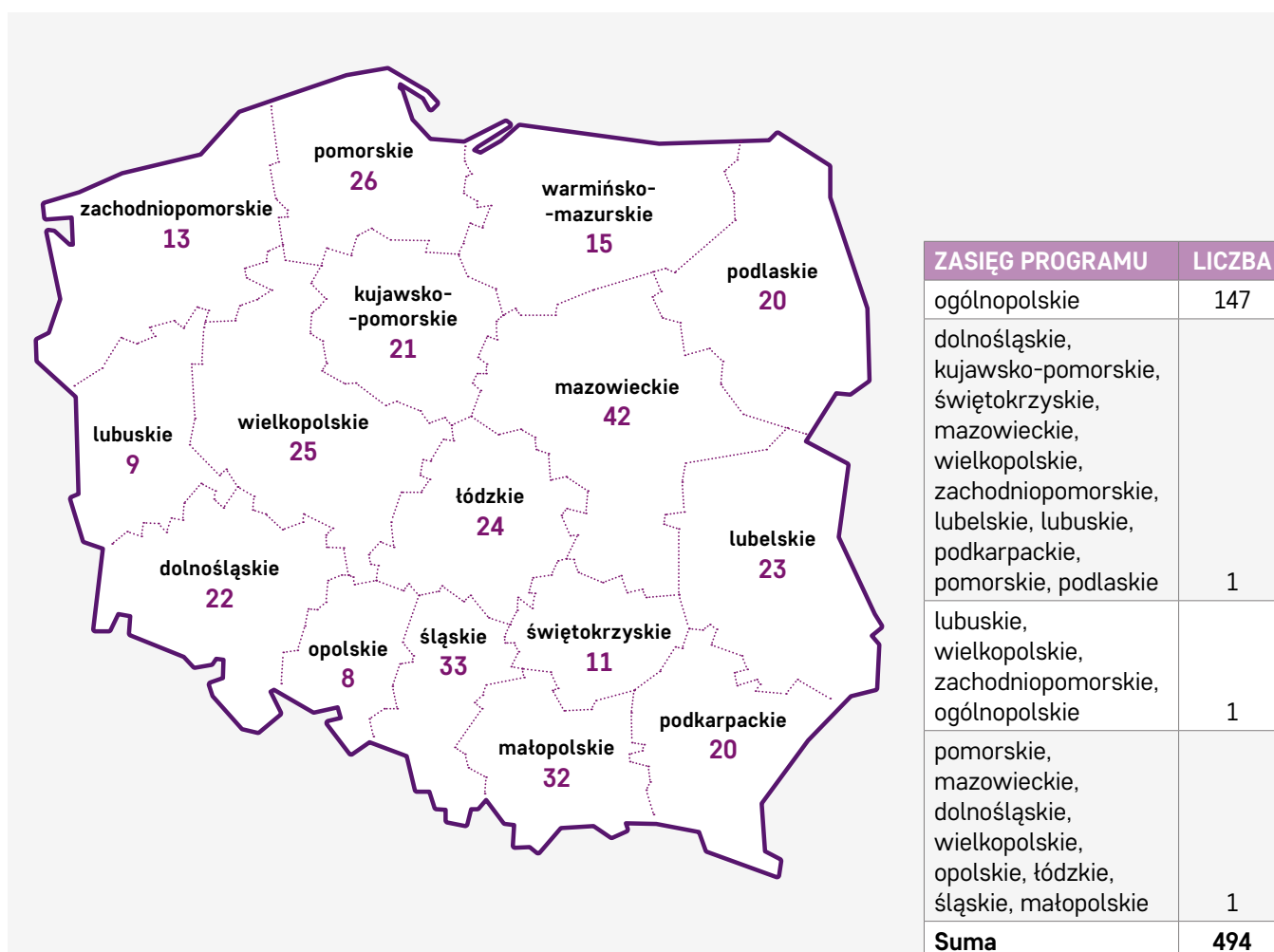
KRYTERIA PRYZNAWANIA STYPENDIÓW

Zasięg programów

W badaniu uwzględniono zasięg programów na poziomie województwa – analogicznie do sposobu zapisu w bazie www.mojestypendium.pl. Wyróżniono stypendia skierowane do osób zamieszkujących lub uczących się na terenie jednego, kilku województw oraz ogólnopolskie. W części dotyczącej autoewaluacji programów stypendialnych uzyskano zaś wgląd do bardziej szczegółowych informacji dotyczących zasięgu na poziomie gminy, powiatu lub wyróżnionego przez organizację (sub)regionu.

Przy mapowaniu polskich programów stypendialnych w podziale na województwa na pierwszy plan wysuwa się Mazowsze (42 programy skierowane wyłącznie do osób z tego regionu, a dwa obejmują kilka województw, w tym mazowieckie). Drugie co do wielkości oferty wsparcia jest województwo śląskie (33 programy skierowane wyłącznie dla osób z tego regionu i jeden program adresowany do kilku województw, w tym śląskiego). Zbliżone dane dotyczą także województwa małopolskiego (32 programy dotyczące tylko Małopolski oraz jeden o szerszym zasięgu). Najmniej programów skierowanych jest zaś do osób z województw opolskiego i lubuskiego. Ponadto, wyróżniono trzy programy obejmujące zasięgiem kilka (od czterech do jedenastu) województw. Prawie 30% programów stypendialnych ma charakter ogólnopolski – w sumie to aż 147 inicjatyw.

TABELA 2. LICZBA PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH W PODZIALE NA SKALĘ ICH ZASIĘGU (POZIOM WOJEWÓDZTWA)

Grupa docelowa

W analizie danych badano nie tylko miejsce zamieszkania lub nauki potencjalnych stypendystów (zasięg programu), lecz również etap ich edukacji. Ta część raportu odpowiada zatem na pytanie: do kogo skierowane są polskie programy stypendialne?

W przypadku bazy stypendialnej wyróżniono następujące kategorie odbiorców programów stypendialnych:

- uczniowie,
- studenci,
- absolwenci,
- doktoranci,
- naukowcy,
- inni (niezaliczający się do żadnego z powyższych typów odbiorców, np. bibliotekarki, pełnoletni sportowcy).

W znacznej większości programy skierowane są do jasno zdefiniowanej grupy: uczniów szkół podstawowych lub ponadpodstawowych, studentów, doktorantów bądź młodych naukowców. Jednocześnie niektórzy organizatorzy przyjmują kryterium pełnoletniości (np. stypendia dla pełnoletnich sportowców) lub zawodowym (np. stypendia dla bibliotekarek) – wówczas zespół portalu posługuje się kategorią „inni”. Dodatkowo, uwzględniono programy skierowane do kilku grup jednocześnie (np. programy stypendiów naukowych dla uczniów, studentów i doktorantów). Zdecydowanie najwięcej programów stypendialnych w kraju skierowanych jest do uczniów – wyróżniono aż 141 tego typu inicjatyw. Stosunkowo duża liczba stypendiów dotyczy także osób nieprzypisanych do konkretnego etapu edukacji („inni”) oraz studentów. Najmniej programów adresowanych do jednego typu odbiorcy przeznaczonych jest wyłącznie do absolwentów. Dokładne tendencje obrazuje poniższa tabela.

TABELA 3. GRUPA DOCELOWA PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

GRUPA DOCELOWA	LICZBA PROGRAMÓW
uczniowie	141
inni	99
studenci	84
uczniowie, studenci	51
naukowcy	16
studenci, doktoranci	14
uczniowie, studenci, inni	14
studenci, absolwenci	11
doktoranci	10
uczniowie, studenci, absolwenci	10
doktoranci, naukowcy	9
studenci, absolwenci, inni	7
studenci, inni	5
absolwenci, doktoranci, naukowcy	3
studenci, doktoranci, inni	3
uczniowie, studenci, absolwenci, inni	3
absolwenci, inni	2
uczniowie, inni	2
absolwenci	1
absolwenci, doktoranci, inni	1
naukowcy, inni	1
studenci, absolwenci, doktoranci	1
studenci, absolwenci, doktoranci, naukowcy	1
studenci, doktoranci, naukowcy	1
studenci, naukowcy	1
uczniowie, studenci, absolwenci, doktoranci, naukowcy, inni	1
uczniowie, studenci, doktoranci	1
uczniowie, studenci, doktoranci, naukowcy	1
Suma	494

TYPY STYPENDIÓW A RODZAJE INSTYTUCJI STYPENDIALNYCH

Na podstawie analizowanych danych określono także, jakie typy stypendiów przyznawane są przez konkretnych organizatorów. Skupiono się na ośmiu rodzajach stypendiów: sześciu kategoriach jednowymiarowych, wykorzystywanych w bazie www.mojestypendium.pl (naukowym, artystycznym, sportowym, muzycznym, socjalnym i innym) oraz dwóch zdecydowanie najczęściej występujących rodzajach stypendiów wielowymiarowych (naukowo-socjalnym oraz artystyczno-sportowym). Wyodrębniono programy realizowane przez jeden typ instytucji (firmę, instytucję rządową, samorząd, szkołę wyższą, szkołę średnią lub organizację pozarządową). W sumie w tabeli poniżej przeanalizowano 436 programów odpowiadających ośmiu typom stypendiów (w tym dwóm hybrydowym).

TABELA 4. TYPY STYPENDIÓW WEDŁUG RODZAJÓW ORGANIZATORÓW STYPENDIALNYCH

	NAUKOWE	ARTYSTYCZNE	NAUKOWO-SOCJALNE	SPORTOWE	ARTYSTYCZNO-NAUKOWO-SPORTOWE	INNE	MUZYCZNE	SOCJALNE	SUMA
firma	15	3	0	0	2	8	0	0	28
fundacje i stowarzyszenia	62	9	43	3	3	11	1	2	134
instytucja rządowa	13	5	0	0	2	0	0	0	20
samorząd	78	55	14	55	27	2	1	0	232
szkoła średnia	1	1	1	0	0	0	0	0	3
szkoła wyższa	16	2	0	0	0	1	0	0	19
Suma	185	75	58	58	34	22	2	2	436

Organizacje pozarządowe, samorządy, firmy, instytucje rządowe i szkoły wyższe najczęściej przyznają stypendia naukowe. Zdecydowanie najwięcej tego typu form wsparcia przekazują samorządy i organizacje pozarządowe. Jednocześnie duży segment fundacji i stowarzyszeń realizuje programy wspierające rozwój edukacyjny osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej (43 stypendia naukowo-socjalne). Organizacje pozarządowe wiodą prym w tworzeniu unikalnych programów, skierowanych do osób o szczególnym talencie, doświadczeniu lub kompetencjach. Wśród takich 11 inicjatyw znalazły się programy dla osób zaangażowanych społecznie, a także młodych dziennikarzy/literatów. Samorządy w sposób szczególny wpierają lokalnych artystów i sportowców, jak również chętnie tworzą programy „uniwersalne”, obejmujące pomocą zarówno młodych artystów, sportowców, jak i uzdolnionych naukowo uczniów oraz studentów. Nierzadko samorządy skupiają się także na stypendiach naukowo-socjalnych (w sumie 14 programów).

W przypadku firm stosunkowo wysoki odsetek to programy stypendialne innego typu, głównie skierowane do osób posiadających kompetencje lub doświadczenie w dziedzinie związanej z profilem przedsiębiorstwa. Oprócz wsparcia stypendialnego część firm proponuje także mentoring, płatny staż lub możliwość zatrudnienia dla laureatów programu stypendialnego.

TYPY STYPENDIÓW A GRUPA DOCELOWA (ETAP EDUKACJI)

W prowadzonym badaniu uwzględniono także związek między typem stypendium a grupą docelową. Biorąc pod uwagę rodzaj programu stypendialnego, wybrano analogiczne osiem kategorii, jak w przypadku poprzedniej analizy (tj. stypendia naukowe, artystyczne, naukowo-socjalne, sportowe, artystyczno-naukowo-sportowe, inne, muzyczne i socjalne). Zestawiono je z jednym z kluczowych kryteriów przyznawania stypendiów, jakim jest grupa odbiorców. Poniżej wyodrębniono sześć jednowymiarowych typów grup docelowych (uczniowie, inni, studenci, naukowcy, doktoranci oraz absolwenci) oraz dwie najbardziej liczne kategorie hybrydowe (uczniowie i studenci, studenci i doktoranci). W sumie w tabeli poniżej znalazło się 385 programów stypendialnych.

TABELA 5. TYPY STYPENDIÓW WEDŁUG GRUPY DOCELOWEJ

	NAUKOWE	ARTYSTYCZNE	NAUKOWO-SOCJALNE	SPORTOWE	ARTYSTYCZNO-NAUKOWO-SPORTOWE	INNE	MUZYCZNE	SOCJALNE	SUMA
uczniowie	66	6	25	2	19	2	1	2	123
inni	1	49	0	44	0	4	1	0	99
studenci	46	3	18	1	3	6	0	0	77
uczniowie, studenci	19	3	12	2	10	0	0	0	46
naukowcy	16	0	0	0	0	0	0	0	16
studenci, doktoranci	13	0	0	0	0	0	0	0	13
doktoranci	9	0	0	0	1	0	0	0	10
absolwenci	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Suma	171	61	55	49	33	12	2	2	385

Zdecydowanie najwięcej (aż 66) jest naukowych programów skierowanych do uczniów. Na kolejnym miejscu plasują się artystyczne programy stypendialne adresowane do utalentowanych osób, niezależnie od etapu ich edukacji (kategoria: inni). Pod względem popularności niewiele ustępują im programy naukowe skierowane do studentów (46 inicjatyw) oraz programy dla utalentowanych sportowców, niezależnie od szczebla edukacji (44 inicjatywy). Wyróżniono także stosunkowo dużo (prawie 20) hybrydowych programów dla uczniów. Mają one charakter artystyczno-naukowo-sportowym, promują różnorodne talenty dzieci i młodzieży. Kolejnym typem są stypendia naukowe zarówno dla uczniów, jak i studentów. W Polsce istnieje bardzo mało programów stypendialnych o charakterze typowo socjalnym lub muzycznym, niezależnie od grupy docelowej.

TYP ORGANIZATORA A ZASIĘG PROGRAMU

Dostępne dane przeanalizowano także pod kątem związku między typem organizatora a zasięgiem programów stypendialnych. W tym ujęciu znajduje się 17 kategorii związanych z zasięgiem programu: 16 województw oraz kategoria odwołująca się do programów ogólnopolskich. W przypadku organizatorów wyodrębniono programy realizowane przez jeden typ organizatora wśród sześciu kategorii istniejących w bazie (firmy, fundacje i stowarzyszenia, instytucje rządowe, samorządy, szkoły średnie oraz szkoły wyższe).

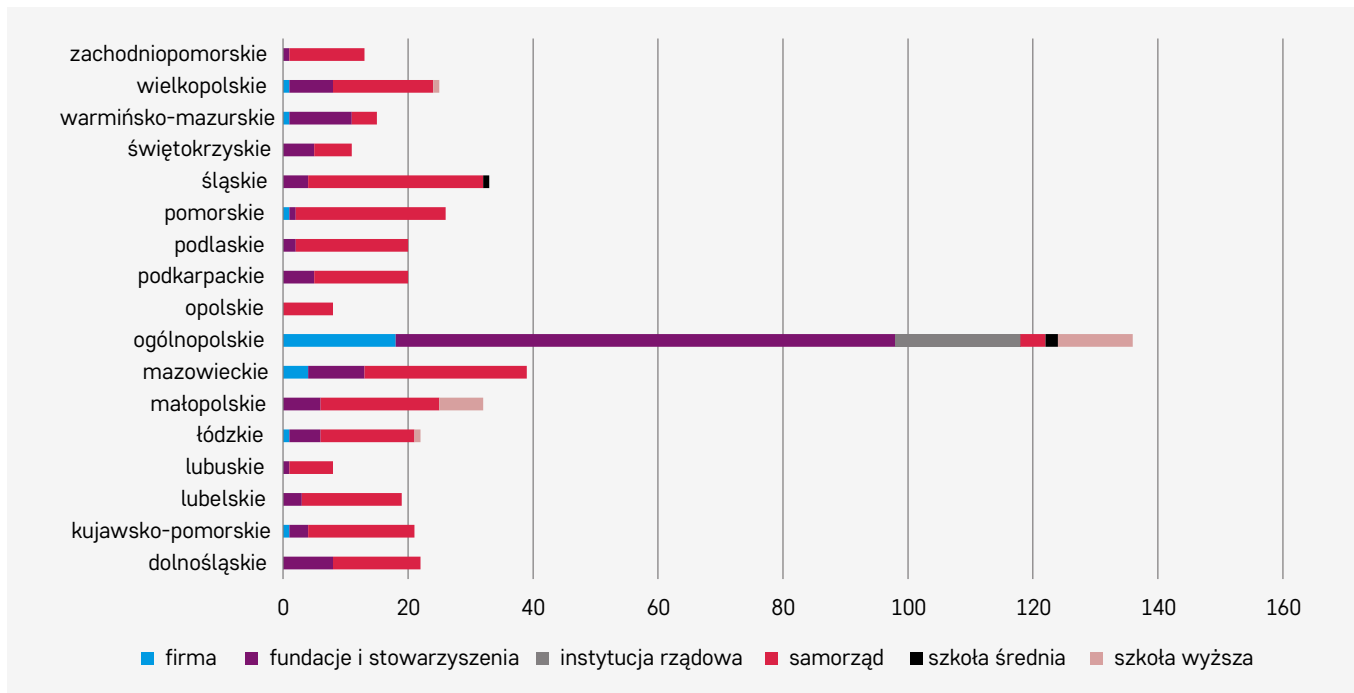
Najwięcej programów stypendialnych realizowanych przez jednostki samorządowe dotyczy województwa śląskiego (28 inicjatyw), mazowieckiego (26 inicjatyw) oraz pomorskiego (24 inicjatywy). Należy pamiętać, iż zasięg ustalany jest przez organizatora z uwagi na:

- miejsce zamieszkania lub zameldowania kandydatów,
- miejsce nauki kandydatów,
- miejsce realizacji działań (np. w przypadku stypendiów artystycznych).

Najmniej samorządowych programów stypendialnych realizuje się na terenie województwa warmińsko-mazurskiego oraz dolnośląskiego. Jednocześnie samorządy (z uwagi na charakter działań) rzadko organizują programy o zasięgu ponadwojewódzkim (w sumie wyróżniono 4 programy ogólnopolskie). Firmy znacznie częściej organizują zaś programy skierowane do osób z całej Polski – tego typu inicjatyw jest aż 18. Z podobną tendencją mamy do czynienia z organizacjami pozarządowymi, które głównie realizują programy ogólnopolskie (w sumie 80 inicjatyw). Fundacje i stowarzyszenia stypendialne są również bardzo aktywne na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, realizując w sumie 10 programów dla różnych grup wiekowych. Można powiedzieć, iż częściowo zapełniają pewną niszę, spowodowaną mniejszą liczbą programów samorządowych na tym terenie. Instytucje rządowe w kraju są odpowiedzialne za realizację programów wyłącznie o charakterze ogólnopolskim. Szkoły średnie, realizujące w sumie 3 programy stypendialne w Polsce, koncentrują się na poziomie ogólnokrajowym. Podobnie szkoły wyższe, prowadzące 12 tego typu programów oraz aż 7 inicjatyw stypendialnych w województwie małopolskim.

Warto zwrócić uwagę na województwa opolskie i lubuskie, w których mała liczba programów stypendialnych jednocześnie wiąże się z małym ich zróżnicowaniem pod kątem typu organizatora. Jednocześnie są to województwa o najmniejszej liczbie mieszkańców i stosunkowo malej liczbie placówek edukacyjnych. Województwa mazowieckie, śląskie i małopolskie charakteryzują się zaś dużą liczbą programów realizowanych przez co najmniej trzy typy instytucji stypendialnych. Tutaj również widoczna jest zależność między (tym razem wysoką) liczbą mieszkańców oraz instytucji edukacyjnych a (znaczną) liczbą programów stypendialnych.

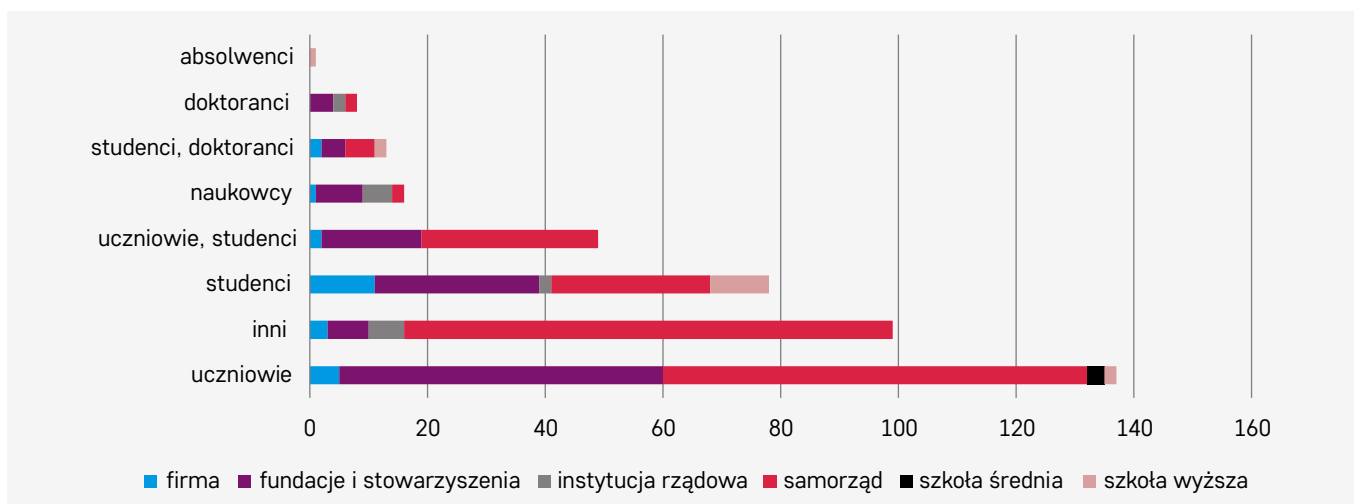
TYP ORGANIZATORA A ZASIĘG PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

TYP ORGANIZATORA A GRUPA DOCELOWA

Interesującym zagadnieniem jest również relacja między typem organizatora a grupą docelową programu. W tym wypadku analogicznie wyróżniono programy realizowane przez sześć typów instytucji, skierowane do ośmiu najczęściej występujących odbiorców stypendiów. Dzięki prześledzeniu tego typu korelacji widać ukierunkowanie instytucji na pewien typ odbiorców. Większość organizatorów stypendialnych decyduje się na wsparcie uczniów – jest to podstawowa grupa docelowa zarówno dla organizacji pozarządowych, jak i szkół średnich. Ponadto, w przypadku jednostek samorządowych oraz firm uczniowie stanowią drugą w kolejności najczęściej wybraną grupę odbiorców. Fundatorzy z grupy przedsiębiorców realizują zaś głównie programy dla studentów (11 inicjatyw), podobnie jak szkoły wyższe (10 inicjatyw). Samorządy oraz instytucje rządowe kierują natomiast swoje działania do osób utalentowanych, niezależnie od etapu ich edukacji (kategoria: inni). Mowa tu głównie o programach sportowych i artystycznych (dla amatorów i profesjonalistów).

TYP ORGANIZATORA A GRUPA DOCELOWA PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

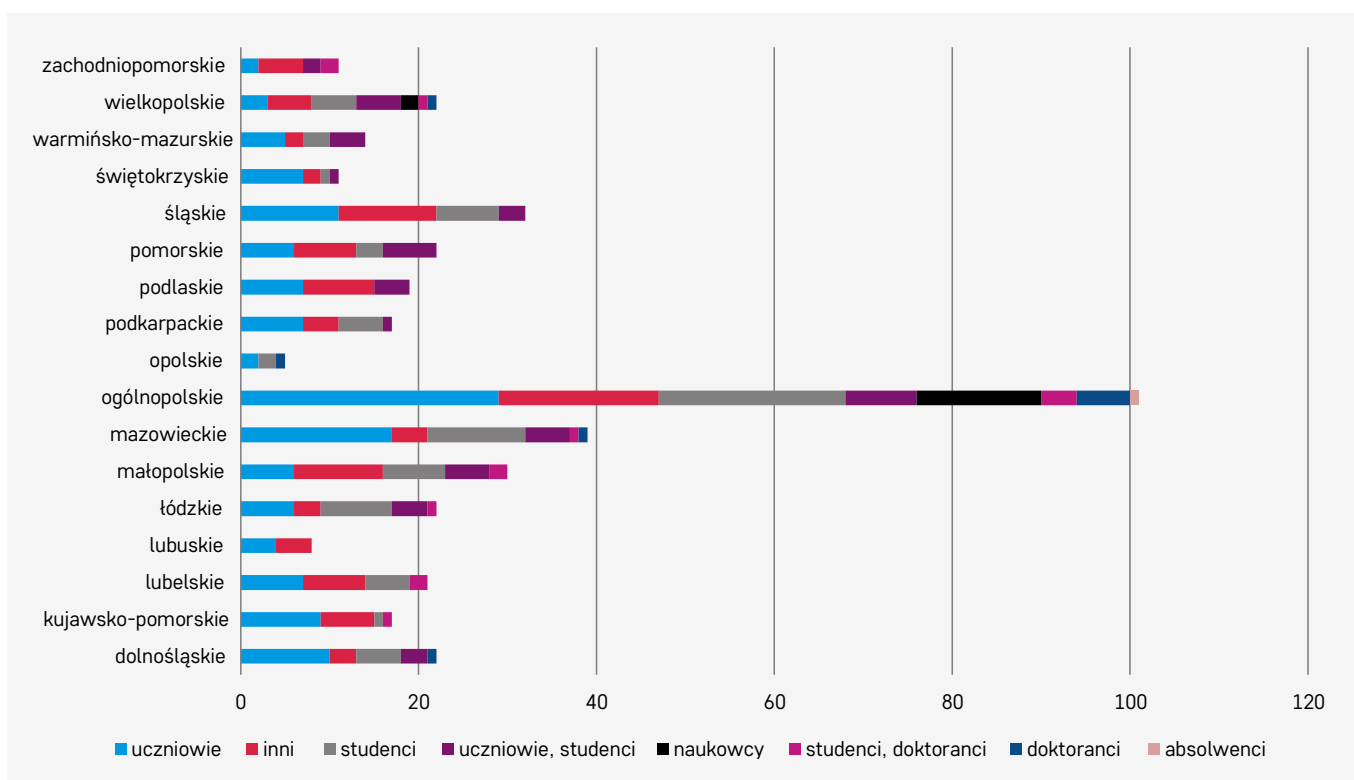
GRUPA DOCELOWA A ZASIĘG PROGRAMU

Analiza pozwoliła także na wyodrębnienie zależności między grupą docelową a zasięgiem programów stypendialnych. Poniższy wykres zawiera wszystkie województwa oraz zakres ogólnopolski. Oprócz tego w badaniu wyróżniono trzy programy o nietypowym zasięgu (więcej niż dwóch województw) – każde adresowane do uczniów. W przypadku grup docelowych kierowano się uprzednio stosowanych zbiorem danych: przeanalizowano w sumie osiem kategorii – sześć jednowymiarowych typów odbiorców i dwie najczęściej spotykane w Polsce formy hybrydowe (studenci i uczniowie, studenci i doktoranci).

W przypadku województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego oraz warmińsko-mazurskiego najczęściej realizowane są stypendia skierowane do uczniów. W województwach: lubelskim, lubuskim i śląskim mamy do czynienia z tę samą liczbą programów stypendialnych kierowanych do uczniów oraz do innych osób (głównie chodzi tu o stypendia sportowe i artystyczne, przyznawane utalentowanym osobom niezależnie od etapu ich edukacji). W województwie małopolskim, podlaskim oraz pomorskim najczęściej realizowane są zaś programy skierowane do kategorii „inni” – czyli promujące talenty bez uwzględnienia szczebla edukacji. Wyjątkowo na tym tle wypada województwo łódzkie, w którym najwięcej (aż 8) programów to stypendia dla studentów. W przypadku programów ogólnopolskich najczęściej kieruje się wsparcie do uczniów (29 programów), studentów (21 programów) oraz innych, uzdolnionych osób, niezależnie od etapu edukacji (18 programów).

Szczególnie słabo reprezentowaną grupą na tle kraju są naukowcy, absolwenci oraz doktoranci, zwłaszcza jeśli chodzi o stypendia na poziomie regionalnym. Biorąc pod uwagę (młodych) naukowców, lukę tę częściowo zapełniają stypendia ze środków publicznych, dystrybuowane przez szkoły wyższe (m.in. stypendia rektora, stypendia dla najlepszych doktorantów, stypendium doktoranckie), a także konkursy i granty badawcze, które nie są ujęte w powyższym badaniu.

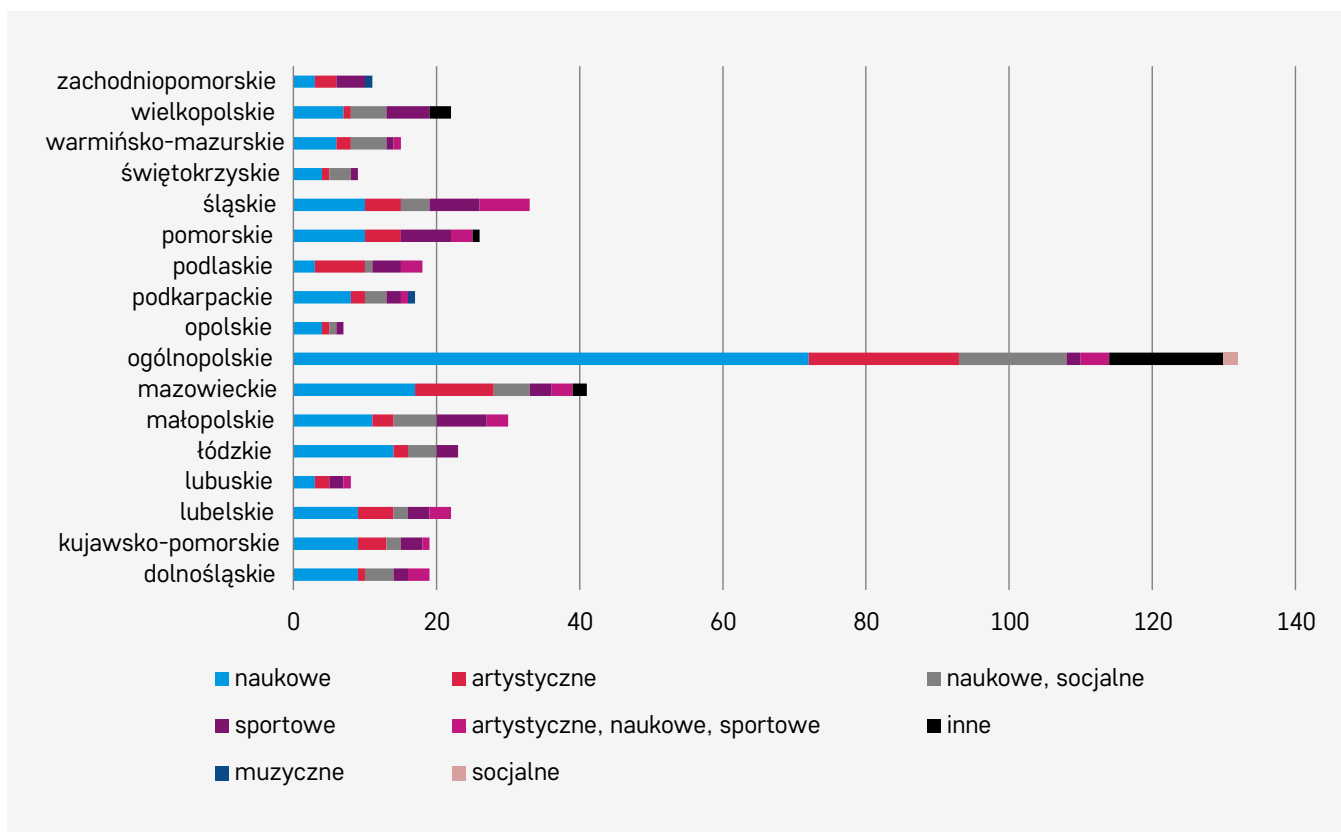
GRUPA DOCELOWA A ZASIĘG PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

RODZAJ PROGRAMU A JEGO ZASIĘG

We wszystkich województwach, oprócz woj. podlaskiego, dominują programy naukowe. Znacząca większość programów ogólnopolskich ma również charakter naukowy. W liczbach bezwzględnych najwięcej programów naukowych realizowanych jest w woj. mazowieckim (17), łódzkim (14) oraz małopolskim (11). Na Podlasiu największa liczba programów to inicjatywy o charakterze artystycznym (aż 7 tego typu stypendiów). Ponadto, w trzech województwach (kujawsko-pomorskim, lubelskim i mazowieckim) drugim najpopularniejszym typem programu wsparcia są stypendia artystyczne. Analogicznie, zajmują one drugą pozycję w przypadku stypendiów ogólnopolskich. W czterech regionach Polski powszechne są stypendia naukowo-socjalne (woj. dolnośląskie, łódzkie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie). Dużą popularnością cieszą się także stypendia o charakterze sportowym – aż w czterech regionach (woj. małopolskie, podlaskie, pomorskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie) są to drugie pod względem liczebności programy. W województwie śląskim stypendia sportowe oraz artystyczno-naukowo-sportowe zajmują *ex aequo* drugą pozycję.

RODZAJ A ZASIĘG PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

WYNIKI FORMULARZA AUTOEWALUACJI PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

PODSTAWOWE INFORMACJE

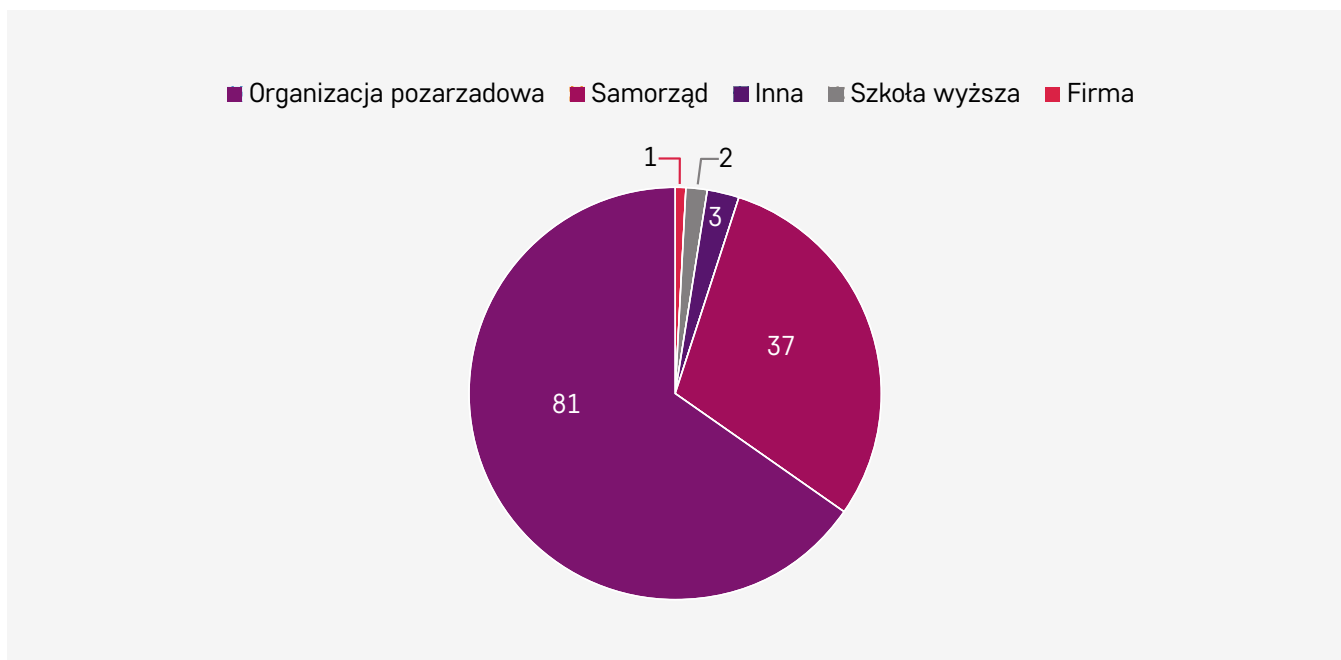
W okresie od 1 września 2017 roku do września 2018 roku formularz autoewaluacji wypełniło 127 podmiotów. Każda ankieta dotyczyła jednego programu stypendialnego (w Polsce część instytucji prowadzi jednocześnie kilka programów). Ankiety dotyczą ponad 30% programów stypendialnych zarejestrowanych na portalu Mojestypendium.pl. W trzech przypadkach zdarzyły się duplikaty: organizatorzy wypełnili formularz dotyczący tego samego programu dwukrotnie. Podczas ich analizy wzięto pod uwagę najświeższe dane, tj. wyniki z formularza wypełnionego później. A zatem podstawą opracowania były dane z ankiet dotyczących 124 obecnie realizowanych programów stypendialnych.

Wśród instytucji, które wypełniły formularz znalazło się sześć organizacji przyznających Stypendia Pomostowe oraz po dwie zajmujące się programami „Dyplom z Marzeń” oraz „Równe Szanse”.

RODZAJ REPREZENTOWANEJ INSTYTUCJI

Największą popularnością formularz cieszył się wśród organizacji pozarządowych – aż 81 fundacji i stowarzyszeń wypełniło ankietę w omawianym okresie. Za nimi uplasowały się samorządy – 37 z nich skorzystało z formularza autoewaluacji. Trzech przedstawicieli instytucji wybrało opcję „inne”, wskazując na odrębny rodzaj podmiotu (w tym dwóch na organizację rządową), dwie osoby reprezentowały uczelnie, a jedna – firmę przyznającą stypendia. Poniższy schemat obrazuje opisane tendencje.

RODZAJ REPREZENTOWANEJ INSTYTUCJI

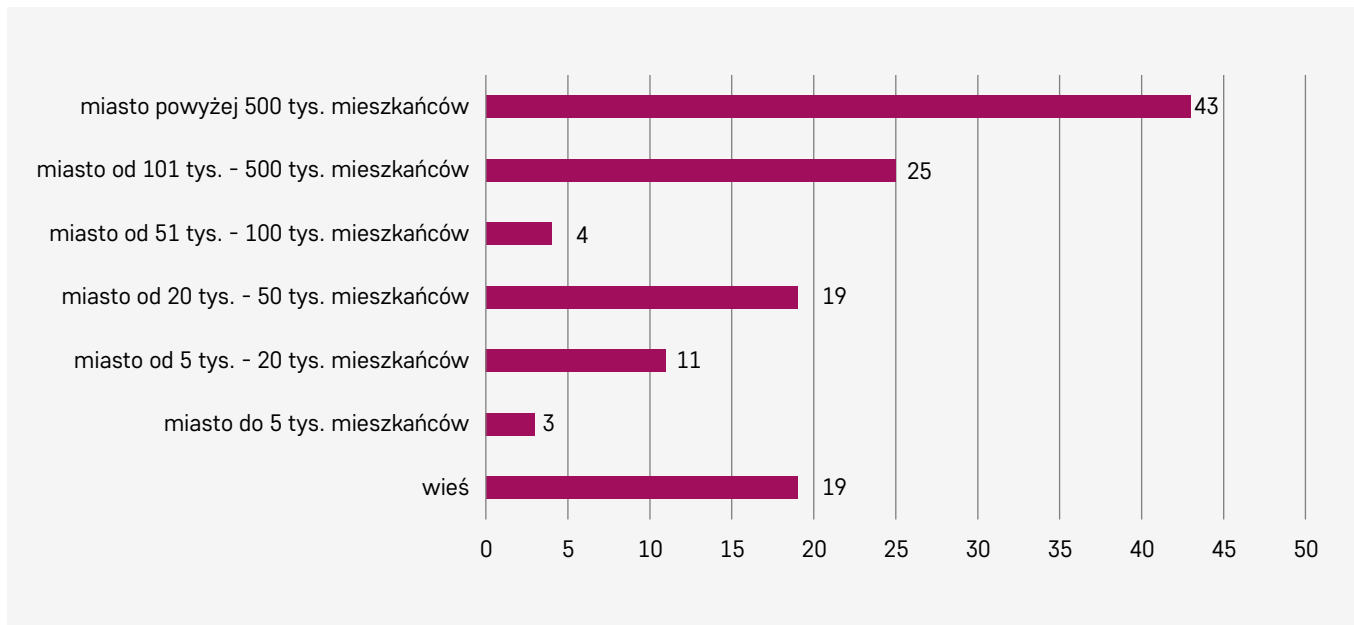

Co ciekawe, proporcje typów organizacji wypełniających formularz odzwierciedlają w dużym stopniu cały „rynek” stypendialny w Polsce (więcej na ten temat w części raportu pt. „Typy organizatorów programów stypendialnych” na stronie 10).

MIEJSCE SIEDZIBY ORGANIZACJI

Organizacje biorące udział w procesie autoewaluacji są zróżnicowane pod kątem miejsca działania. Najwięcej instytucji znajduje się w dużych ośrodkach miejskich – siedziba ponad połowy (aż 68) podmiotów znajduje się w ośrodkach liczących powyżej 100 tysięcy mieszkańców. Ważnym segmentem wśród organizatorów programów stypendialnych, które wypełniły formularz, były te związane ze środowiskiem średnich i małych miast: 30 instytucji (24,19% ogółu) znajduje się w ośrodkach o liczbie ludności od 5 do 50 tysięcy. Znaczącą grupą są także organizacje posiadające siedziby na terenach wiejskich: 19 (tj. 15,32% badanych) podmiotów ma siedzibę na wsi. Ostatnią, najmniej liczną grupą, są organizacje funkcjonujące w miasteczkach liczących poniżej 5 tysięcy mieszkańców – stanowią jedynie 2,42% placówek biorących udział w autoewaluacji.

MIEJSCE SIEDZIBY ORGANIZACJI

LICZBA REALIZOWANYCH PROGRAMÓW STYPENDIALNYCH

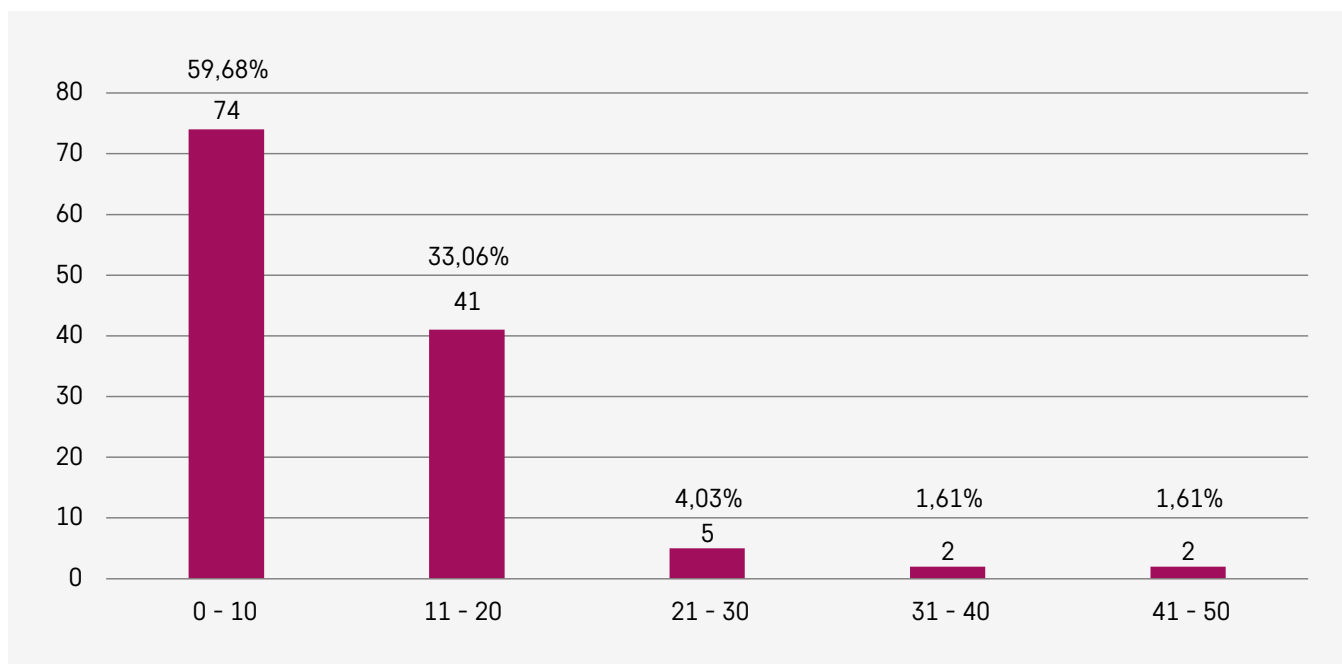
Organizacje stypendialne wypełniające ankietę autoewaluacyjną były również pytane o liczbę programów stypendialnych zrealizowanych w uprzednim (tj. 2016-2017) roku. Większość instytucji (67 z 124 badanych) zadeklarowała, iż zajmuje się wyłącznie jedną inicjatywą stypendialną. Na drugim miejscu znalazły się podmioty, które w roku poprzedzającym badanie koordynowały dwa lub trzy programy stypendialne – było to 38 instytucji (30,65% całości). Deklarację o zrealizowaniu co najmniej trzech programów stypendialnych w 2017 roku złożyło 19 organizacji (15,32% ogółu badanych). Odpowiedzi z ankiety były zgodne z trendami opisywanymi w pierwszej części raportu, z której wynika, iż przeważają organizacje zajmujące się jednym programem stypendialnym.

LICZBA ZAKOŃCZONYCH EDYCJI PROGRAMU STYPENDIALNEGO

W formularzu autoewaluacji pytano również o liczbę zakończonych (przed wypełnieniem ankiety) edycji ocenianego programu stypendialnego. Wśród badanych instytucji przeważały te oceniające stosunkowo nowe programy stypendialne (od 0 do 10 zakończonych edycji). Na drugim miejscu uplasowały się organizacje ewaluujące programy o nieco dłuższej historii (od 11 do 20 edycji). Analogicznie mniejszy odsetek podmiotów oceniał dłużej działające programy (powyżej 21 edycji).

LICZBA ZAKOŃCZONYCH EDYCJI EWALUOWANEGO PROGRAMU STYPENDIALNEGO

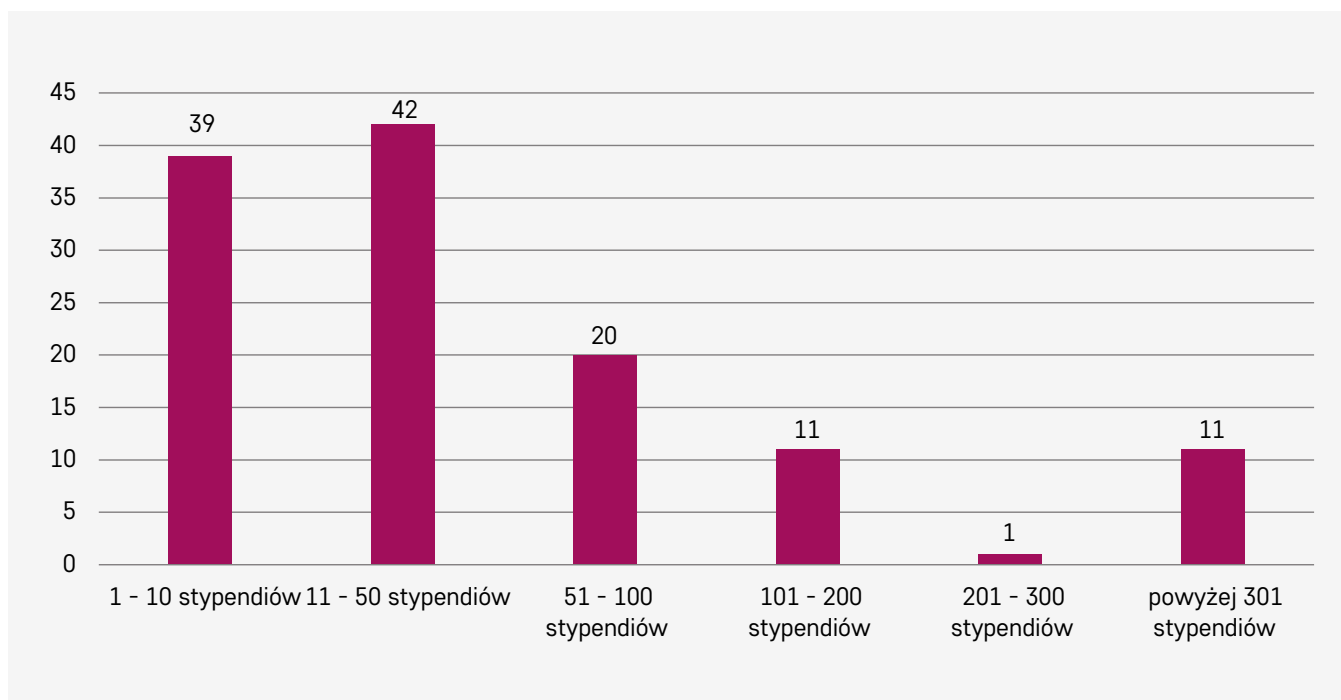

Wyniki analizy tego pytania wskazują, że reprezentanci programów stypendialnych chętnie dokonywali autoewaluacji nowych programów. Z drugiej jednak strony wyniki odzwierciedlają historię oraz specyfikę obszaru stypendialnego w Polsce, który oprócz istnienia kilkunastu dużych, wieloletnich programów stypendialnych, charakteryzuje się stosunkowo dużą dynamiką i pojawianiem się nowych inicjatyw w ostatnim dziesięcioleciu.

LICZBA PRYZNAWANYCH COROCZNIE STYPENDIÓW W OPISYWANYM PROGRAMIE STYPENDIALNYM

Organizacje, które dokonały autoewaluacji swoich programów stypendialnych charakteryzują się dużym zróżnicowaniem w kwestii liczby przyznawanych corocznie stypendiów. Największym segmentem (ponad 33% ogółu) były instytucje przyznające od 11 do 50 stypendiów w ciągu roku. Tuż za tą grupą uplasowały się podmioty przyznające maksymalnie 10 stypendiów rocznie – to aż 31,45% badanych organizacji. W sumie obie grupy stanowią zdecydowaną większość organizacji stypendialnych – ponad 65% wypełniających formularz. A zatem zarówno z analizy danych portalu Moje Stypendium, jak i interpretacji wypełnionych ankiet autoewaluacyjnych wyłania się obraz systemu stypendialnego, w którym kluczową rolę pełnią małe, lokalne programy o budżecie pozwalającym na wyróżnienie ograniczonej liczby stypendystów. Mimo to w Polsce istnieje kilkadziesiąt programów przyznających ponad 100 stypendiów rocznie. Wśród instytucji wypełniających formularz znalazło się 11 organizacji udzielających od 101 do 200 stypendiów rocznie i tyle samo, które dysponują ponad 301 stypendiami w ciągu roku. Oprócz tego autoewaluacji dokonała jedna organizacja przyznająca od 201 do 300 stypendiów w przeciągu 12 miesięcy.

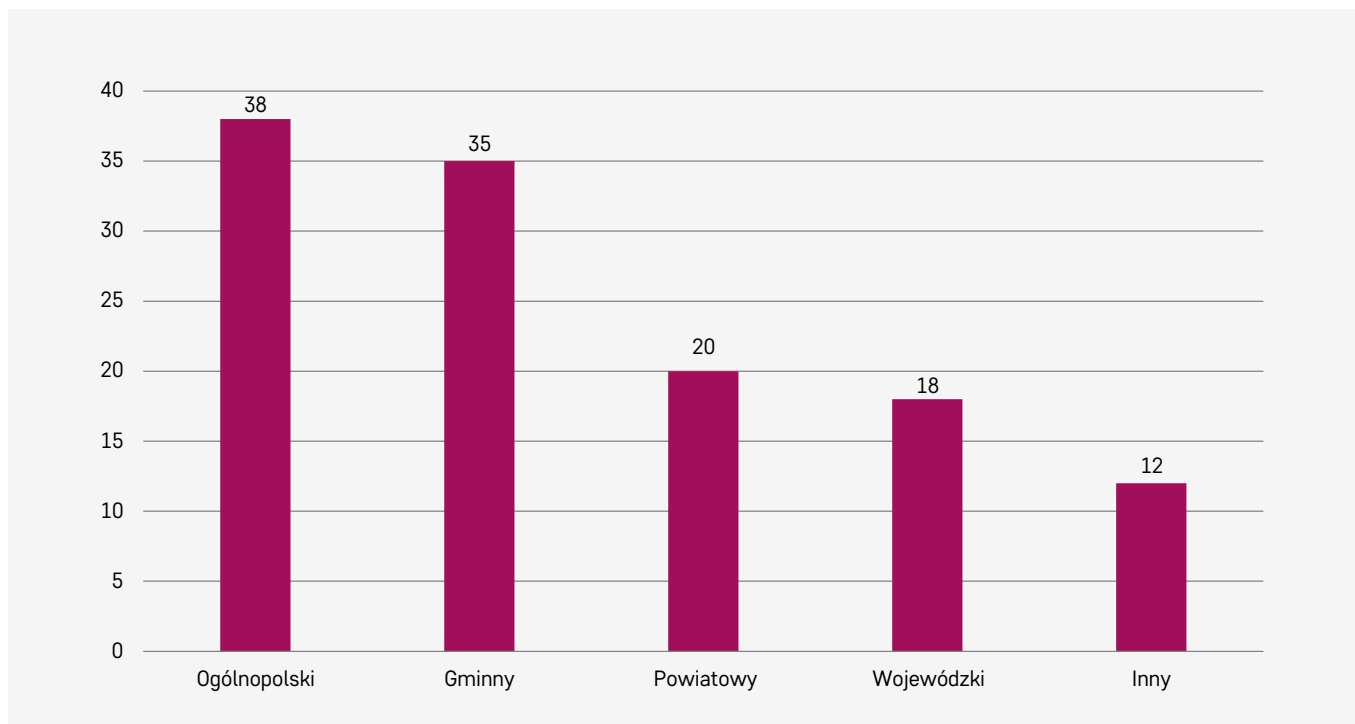
LICZBA PRYZNAWANYCH COROCZNIE STYPENDIÓW W OPISYWANYM PROGRAMIE STYPENDIALNYM

ZASIĘG PRYZYNAWANYCH STYPENDIÓW

Organizacjami, które najczęściej wypełniały formularz autoewaluacji są te realizujące programy stypendialne na poziomie krajowym (30,65%) i gminnym 28,23%). Dominują zatem programy o odmiennym charakterze: ogólnokrajowym i lokalnym. Kolejnym istotnym segmentem są instytucje przyznające stypendia na terenie danego województwa lub powiatu. Znaczącą grupą okazały się również organizacje stypendialne prowadzące program o unikalnym zasięgu. Wśród nich znajdują się między innymi inicjatywy skierowane do osób pochodzących z konkretnych subregionów Polski, do uczniów lub studentów uczęszczających do konkretnych placówek edukacyjnych, czy też mieszkańców kilku bądź kilkunastu gmin/powiatów/terenów byłych województw.

ZASIĘG PRYZYNAWANYCH STYPENDIÓW

CZĘŚĆ MERYTORYCZNA

CEL I GRUPA ODBIORCÓW PROGRAMU STYPENDIALNEGO

Pierwsza część formularza autoewaluacji dotyczyła celu oraz grupy odbiorców programu stypendialnego. Odpowiadała ona przede wszystkim pierwszemu standardowi z Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego, który brzmi: „Dobre programy stypendialne odpowiadają na konkretne potrzeby”. Pytania miały na celu zweryfikowanie, czy inicjatywy stypendialne są tworzone oraz realizowane na podstawie rzetelnej analizy potrzeb zaangażowanych i skupionych wokół programu społeczności. Ponadto przeanalizowano to, czy stypendia mają konkretny cel i grupę odbiorców.

- Na pierwsze pytanie („1. Czy Państwa program stypendialny ma sprecyzowany cel?”) aż 123 (99,19%) respondentów odpowiedziało twierdząco, a jedna osoba udzieliła odpowiedzi „trudno powiedzieć”.
- Na kolejne pytanie („2. Czy Państwa program stypendialny ma sprecyzowaną grupę odbiorców?”) taka sama liczba badanych odpowiedziało twierdząco (123 podmioty), zaś jedna osoba udzieliła odpowiedzi przeczącej.
- Były to najlepsze wyniki wśród wszystkich pytań formularza autoewaluacji, świadczące o świadomości twórców i realizatorów programów stypendialnych na temat konieczności prowadzenia działań zaplanowanych i celowych, służących konkretnym społecznościom.
- W przypadku pytania nr 3 („3. Czy realizacja działań w ramach programu stypendialnego oparta jest na analizie potrzeb?”) sytuacja była dużo bardziej złożona. Znacząca większość, bo aż 86 odpowiedzi (69,35%) była twierdząca. Niemniej jednak, 21 (13,71%) reprezentantów inicjatyw stypendialnych wyraziło niepewność („trudno powiedzieć”), a 17 (16,94%) z nich przyznało, iż program prowadzony jest w oderwaniu od analizy potrzeb.
- Optymistyczne są odpowiedzi do następnego pytania („4. Czy Państwa program stypendialny odpowiada na konkretne potrzeby potencjalnych stypendystów?”), bowiem aż 97 (78,23%) badanych udzieliło odpowiedzi „tak”. Brak jednoznacznej deklaracji („trudno powiedzieć”) wyraziło 17 osób (13,71% ogółu), natomiast negatywnie ten aspekt programu oceniło 10 (8,06%) przedstawicieli inicjatyw stypendialnych.
- W przypadku kolejnej badanej kwestii z części pierwszej formularza („5. Czy Państwa program stypendialny odpowiada na konkretne potrzeby społeczności lokalnej?”) jedynie 52 badanych udzieliło pozytywnej odpowiedzi (41,94%). Prawie 20% organizacji zadeklarowało brak związku między sposobem prowadzenia programu a potrzebami najbliższego środowiska. Pozostałe podmioty (w sumie 48) nie udzieliły jednoznacznej odpowiedzi.
- Można zatem powiedzieć, iż potrzeby stypendystów są stawiane na pierwszym miejscu przez organizatorów programów stypendialnych. Większość z nich stara się także realizować program w oparciu o pewną ogólną diagnozę, która – niestety – dość rzadko dotyczy również całego środowiska lokalnego.

- Ostatnie pytanie w analizowanym fragmencie ankiety dotyczyło planowanego efektu programu stypendialnego („6. Czy został określony efekt, jaki po przyznaniu stypendiów chcą Państwo osiągnąć (np. większe zaangażowanie w wolontariat wśród obecnych i byłych stypendystów, większy odsetek osób decydujących się podjąć studia lub inne jasno sprecyzowane efekty)?”). Okazało się, że znacznie mniej podmiotów deklaruje sformułowanie efektów inicjatyw niż tych, które posiadają konkretny cel (mimo zbieżności i związku obu elementów). Pozytywnej odpowiedzi udzieliło 82 respondentów (66,13%), zaś negatywnej – 23 (18,55%). Reakcją 19 badanych (15,32%) było zaś „trudno powiedzieć”.

Średnia z tej części ankiety wyniosła 9,93 punkty na 12 możliwych i jest najwyższym wynikiem wśród wszystkich pięciu części formularza autoewaluacji.

ZASADY REALIZACJI PROGRAMU STYPENDIALNEGO

Kolejna część formularza autoewaluacji dotyczyła zasad realizacji programu stypendialnego, wpisując się w drugą („Dobre programy stypendialne są transparentne”) oraz szóstą („Dobre programy stypendialne są cyklicznie ewaluowane”) zasadę z Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego.

- Pierwsze z pytań dotyczyło posiadania reguł programu („7. Czy Państwa program stypendialny posiada ogólnodostępne (jawne) zasady przyznawania stypendiów (opisane np. w regulaminie)?”). Okazało się, że aż 122 programy (98,39%) kierują się w tym aspekcie zasadą transparentności. Pojawiła się jedynie jedna odpowiedź świadcząca o braku omawianych standardów i jedna wskazująca na niepewny status („trudno powiedzieć”).
- Drugie pytanie odnosiło się do działań komisji stypendialnej („8. Czy Państwa program stypendialny posiada ogólnodostępne (jawne) zasady działania komisji oceniających wnioski?”). Znacząca część organizatorów (83,06%) potwierdziła, iż posiada i udostępnia do wglądu dokumentację opisującą sposób pracy gremium opiniującego wnioski kandydatów. Dziewięciu przedstawicieli organizacji stypendialnych przyznała się do braku regulaminu działania komisji, a dwunastu nie udzieliło jednoznacznej odpowiedzi („trudno powiedzieć”).
- Trzecie pytanie obejmowało zagadnienie systematycznej oceny programu („9. Czy realizują Państwo systematyczną ewaluację programu stypendialnego (minimum raz w roku)?”). Wśród organizatorów realizujących okresowe podsumowanie działań znalazły się 72 podmioty (58,06% ogółu). Jednocześnie aż 33 instytucje (26,61%) nie realizują cyklicznej ewaluacji. Istotną ilościowo grupę stanowią inicjatywy stypendialne o nieokreślonym statusie – aż 19 osób (15,32%) wypełniających formularz na to pytanie odpowiedziały „trudno powiedzieć”.
- Ostatnie pytanie w analizowanej części ankiety dotyczyło swoistej elastyczności programu w kontekście zmieniającej się rzeczywistości („10. Czy wprowadzają Państwo zmiany programu stypendialnego na podstawie wniosków z ewaluacji, nowych doświadczeń lub potrzeb?”).

Ponad 70% organizatorów modyfikuje sposób funkcjonowania przedsięwzięcia stypendialnego w zależności od wyników systematycznej oceny bądź innych czynników. Jednocześnie 19 organizacji (15,32%) nie zmienia programu z uwagi na nowe okoliczności. Reprezentanci 16 podmiotów (12,90%) udzieliłi natomiast odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Analiza powyższych odpowiedzi wskazuje na istnienie szeregu dobrych praktyk dotyczących jawności i transparentności programów stypendialnych w Polsce. Duży segment organizacji posiada ogólnodostępne regulaminy, w tym między innymi zapisy wykluczające konflikt interesów. Na tym tle nieco gorzej wypada kwestia regularnej ewaluacji działalności. Niepokoić może fakt, że prawie 50% instytucji biorących udział w autoewaluacji nie potwierdziło jednoznacznie istnienia systemu cyklicznej oceny programu. Jednocześnie tym bardziej zasadne i nieodzowne staje się prowadzenie Regionalnych Forów Stypendialnych - warsztatów przeznaczonych dla organizatorów programów stypendialnych, promowanie standardów (Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego) oraz narzędzi ewaluacji i autoewaluacji wśród organizatorów programów stypendialnych. Wzięcie udziału w procesie samooceny przez reprezentantów instytucji, które nie prowadzą regularnej ewaluacji działań jest również potencjalnym pierwszym krokiem ku dalszej refleksji i udoskonaleniu przedsięwzięć stypendialnych.

Średnia z tej części ankiety wyniosła 6,61 punktów na 8 możliwych i jest drugim wynikiem wśród pięciu części formularza autoewaluacji.

BYLI I OBECNI STYPENDYŚCI

Trzecia część narzędzia autoewaluacji dotyczy istoty każdej inicjatywy stypendialnej, czyli byłych i obecnych stypendystów, dla których budowane są różnorodne programy wsparcia oraz rozwoju. Doskonale wpisuje się w czwartą wskazówkę („Dobre programy stypendialne budują silną społeczność alumnów”) z Karty Zasad, choć częściowo obejmuje także zapisy piątego standardu („Dobre programy stypendialne budowane są wspólnie”). Pytania dotyczyły zarówno relacji na linii organizacja-stypendyści, jak również budowania sieci kontaktów wśród samych laureatów stypendiów.

- Na pytanie „Czy utrzymują Państwo regularny kontakt ze stypendystami (minimum raz w miesiącu)?” jedynie 47 organizatorów (37,90%) odpowiedziało twierdząco. Nieco ponad połowa badanych nie komunikuje się systematycznie z laureatami programu stypendialnego. Co dziewiąty badany nie udzielił zaś jednoznacznej deklaracji. Przyczyny tego stanu rzeczy mogą z jednej strony tkwić w zasięgu i skali programu (np. w przypadku znaczącej liczby stypendystów i małego zespołu koordynującego program, z uwagi na dystans dzielący stypendystów od siedziby organizacji), czynnikach ludzkich (np. niechęć, brak motywacji obu stron do zawiązania relacji), sposobach działania (np. nieodpowiedni sposób kontaktu, niedostosowany do oczekiwań i potrzeb obu stron, brak narzędzi lub strategii komunikacji, prowadzenie programu stypendialnego jako „dodatkowego”, nie priorytetowego, jednego z wielu obszarów działalności instytucji) czy braku świadomości, iż wzajemne poznanie się i regularny kontakt są nie tylko możliwe, ale stanowią wartość dla stypendystów, a także organizatorów.
- Co ciekawe, w pytaniu o relację z alumnami obraz sytuacji jest nieco inny. Ponad 66% badanych zadeklarowało współpracę z byłymi stypendystami programu (np. poprzez zaproszenie ich do pomocy w promocji programu, do udziału w komisji programu, itp.). Wynika stąd, iż organizatorzy chętniej kontaktują się z absolwentami swoich programów – być może mowa tu o wybranych, najbardziej zaangażowanych i utalentowanych jednostkach, które pełnią rolę ambasadatorów danej inicjatywy stypendialnej. Niemniej jednak 18 respondentów wskazało na zupełny brak współpracy z alumnami, a 24 udzieliło odpowiedzi „trudno powiedzieć”.
- Kolejne dwa pytania dotyczyły kontaktów wewnątrzgrupowych – wśród samych stypendystów i absolwentów programu.

- Reakcje na zagadnienie istnienia możliwości wymiany doświadczeń, poznania się stypendystów były zróżnicowane. Nieco ponad połowa badanych przyznała, że stwarza płaszczyznę interakcji wśród swoich laureatów. Jednocześnie 44 respondentów (35,48%) udzieliło odpowiedzi negatywnej. Co dziewiętemu badanemu trudno było jednoznacznie ocenić szansę zawarcia znajomości i wzajemnej nauki pośród stypendystów.
- Ostatnie pytanie w tej części („14. Czy byli stypendyści Państwa programu mają możliwość wymiany doświadczeń, poznania się?”) najbardziej podzieliło respondentów. Najczęściej padała odpowiedź „tak” (47,58% badanych instytucji), zaś odpowiedzi „nie” oraz „trudno powiedzieć” udzieliło odpowiednio 25% i 27,42% osób. A zatem umożliwienie i facylitacja komunikacji między byłymi stypendystami jest rzadszym zjawiskiem niż wsparcie integracji obecnych stypendystów.

Przegląd odpowiedzi dotyczących grupy odbiorców programów stypendialnych wskazuje na trudność rozpoczęcia i utrzymywania kontaktów między organizatorem programu a jego (dawnymi lub aktualnymi) laureatami. Pozytywnie należy ocenić fakt, iż dwie trzecie badanych podmiotów angażuje alumnów, którzy niejednokrotnie promują program w lokalnej społeczności, podnosząc jego wiarygodność, a także służą wsparciem merytorycznym lub finansowym.

Organizacje zdobyły w tej części ankiety średnio 4,79 punktów na 8 możliwych.

ASPEKTY FINANSOWE

Czwarta część formularza dotyczy problematyki finansowania programów stypendialnych i odpowiada trzeciemu oraz piątemu standardowi z Karty Zasad („Dobre programy stypendialne są stabilne finansowo”, „Dobre programy stypendialne budowane są wspólnie”).

- Na pytanie „Czy Państwa program stypendialny ma stałe źródła finansowania (np. zróżnicowane źródła finansowania, kapitał żelazny)?” większość badanych (prawie 75%) odpowiedziało twierdząco. Jednakże prawie 21% osób wskazało, iż organizacja nie dywersyfikuje źródeł finansowania programu i/lub nie posiada środków umożliwiających długofalową działalność.
- Drugie pytanie dotyczy oceny posiadanych zasobów – tego, czy pozwalają one na realizację kolejnych (co najmniej dwóch) edycji programu stypendialnego. Podobnie jak w poprzednim pytaniu, jedynie co piąta organizacja deklaruje, iż jej obecny kapitał nie pozwala na prowadzenie dalszej działalności. Jednocześnie 75 podmiotów (60,48% badanych) posiada majątek umożliwiający strategiczne planowanie i rozwój programu w horyzoncie czasowym dłuższym niż dwie kolejne edycje (zazwyczaj w polskich warunkach odpowiada to okresowi dwóch lat). Jednocześnie stosunkowo duża liczba osób nie posiada informacji na ów temat – aż 18,55% ankietowanych wybrało odpowiedź „nie wiem”. Świadczyć to może między innymi o braku dostępu do pewnych informacji budżetowych wśród wypełniających formularz realizatorów/koordynatorów programu, bądź o nieprowadzeniu planów budżetowych, małej świadomości na temat obecnych i potencjalnych wydatków oraz przychodów towarzyszących realizacji inicjatywy stypendialnej. Być może pewna grupa badanych nie miała w momencie wypełniania ankiety pełnej informacji na temat potencjalnych, dodatkowych źródeł finansowania lub (z uwagi np. na planowane zmiany kształtu programu) dotyczącej przyszłych kosztów prowadzenia programu w nowym kształcie.

- Trzecie pytanie odnosiło się bezpośrednio do partnerstw budowanych przy programach stypendialnych. Dwie trzecie organizacji (66,13% badanych) deklaruje współpracę z koalicją partnerów przy prowadzeniu inicjatywy stypendialnej. Jednocześnie prawie 30% podmiotów prowadzi program samodzielnie, bez wsparcia innych sojuszników (osób lub instytucji wspierających program).
- Na czwarte pytanie, brzmiące: „Czy Państwa program stypendialny był w pewnym momencie przerwany (planowana wcześniej edycja została odwołana)?” 9 ankietowanych udzieliło twierdzącej odpowiedzi. Świadczy to o stabilności wielu programów stypendialnych w Polsce. Aż 92,74% organizacji prowadzi zatem program zgodnie z założeniami, bez konieczności przerwania lub odwołania kolejnych edycji. Niemniej jednak ponad 7% badanych organizacji z różnych względów, nie tylko finansowych, było zmuszone odwołać planowaną edycję programu bądź dokonać nieplanowanych, znaczących przesunięć w harmonogramie. Zmiana stanu prawnego, zmiany polityczne, brak środków, utrata (koalicji) partnerów – to tylko kilka możliwych przyczyn prowadzących do „zawieszenia” lub zakończenia programu stypendialnego.

Organizacje wypełniające formularz uzyskały w tej części średnio 4,44 punkty (na 8 możliwych) – jest to wynik najniższy na tle innych aspektów realizacji programu. Widać wyraźnie, iż sposób finansowania inicjatyw stypendialnych (pozyskanie i utrzymanie zróżnicowanych, stałych funduszy) oraz podejmowanie działań we współpracy z partnerami stanowi wyzwanie dla wielu organizatorów. Brak funduszy nierzadko prowadzi wręcz do odwołania konkretnych edycji programu lub całkowitego „zamknięcia” programu stypendialnego. Częściowym wyjściem z takiej sytuacji byłaby systematyczna praca nad budowaniem silnej, zaufanej koalicji partnerów, którzy wspierają program merytorycznie, wizerunkowo i finansowo. Istotne jest poszukiwanie nie tylko bezpośrednich fundatorów programu, lecz także osób i podmiotów mogących uwiarygodnić program, wskazać nowe, ciekawe rozwiązania, wzmocnić rozpoznawalność inicjatywy czy wspomóc realizację konkretnych czynności pracą wolontariacką.

PROMOCJA I KOMUNIKACJA

Ostatnia, piąta część ankiety dotyczyła promocji i komunikacji w programie stypendialnym. Pytania związane są z siódmym i ósmym zapisem Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego („Dobre programy stypendialne wykorzystują nowoczesne technologie” oraz „Dobre programy stypendialne są rozpoznawalne”). Pytania dotyczyły zarówno sposobów i narzędzi komunikowania o inicjatywie stypendialnej, jak również efektów promocji – rozpoznawalności programu. Choć trudno porównywać choćby nowo powstałe programy lokalne o bardzo małym zasięgu do wiodących, wieloletnich programów ogólnopolskich, twórcy narzędzia przyjęli, iż wykorzystywanie nowoczesnych technologii usprawnia proces popularyzacji stypendiów, będąc tym samym tanią, szybką i adekwatną w przypadku młodych beneficjentów formą komunikacji. Jednocześnie, niezależnie od skali programu, przyjęto, iż świadome i rzetelne planowanie działań (w tym działań promocyjnych) jest dobrą praktyką w zarządzaniu dowolnym programem, przyczyniając się do wzrostu jego popularności i wiarygodności.

- Ponad połowa (54,03%) badanych organizacji korzysta z nowoczesnych technologii (np. *social media*, YouTube, newsletter, elektroniczny generator wniosków, itp.) w procesie rekrutacyjnym. Niemniej jednak, ponad 40% organizatorów nie wykorzystuje możliwości, jakie dają (w dużej mierze bezpłatne) narzędzia internetowe podczas rekrutacji kandydatów. Pozostali ankietowani (prawie 6%) nie udzielili jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie – może to wynikać z wyrażenia podziału ról w organizacji stypendialnej (np. osoba wypełniająca formularz nie zajmuje się procesem rekrutacji) lub nietypowym sposobem rekrutacji w instytucji (np. marginalne użycie nowoczesnych technologii, używanie innych narzędzi niż te wymienione w pytaniu lub zmianami w realizacji programu pod tym kątem).

- W ankiecie mierzono także rezultaty promocji i komunikacji o programie – zapytano o zwiększenie zainteresowania programem stypendialnym (np. wzrost liczby zgłoszeń, liczby publikacji w mediach, itp.). Co ciekawe, ponad stu organizatorów (83,87% badanych) obserwuje wzrost popularności realizowanego programu. Świadczy to o dużym potencjale wielu inicjatyw – z jednej strony o kompetencjach realizatorów, związanych z odpowiednią komunikacją i promocją programu, z drugiej – o dużym zapotrzebowaniu na wsparcie stypendialne wśród potencjalnych beneficjentów. Jednocześnie prawie co dziesiąty badany nie odnotowuje wzrostu zainteresowania programem wraz z upływem czasu. Ośmiu respondentów nie udzieliło jednoznacznej odpowiedzi na ten temat.
- W ostatnim pytaniu próbowano dowiedzieć się, czy organizatorzy prowadzą zaplanowaną kampanię promocyjną programów stypendialnych. Okazało się, że blisko połowa ankietowanych (56 osób) projektuje działania promocyjne swoich inicjatyw. Niemniej jednak, 24 respondentów (prawie 20% badanych) nie prowadzi tego typu kampanii promocyjnych (być może działania promujące projekt są realizowane w sposób spontaniczny, niezaplanowany lub w bardzo okrojonej formie). Wyjątkowo duża liczba realizatorów nie udzieliła jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie – aż 44 osoby nie były przekonane, czy ich działania promocyjne można uznać za zaplanowaną kampanię.

W tej części badani uzyskali 5,61 punktów na 8 możliwych.

PODSUMOWANIE

Badanie zrealizowane w 2018 roku pozwoliło na zdobycie szeregu informacji związanych z obszarem stypendialnym w Polsce. Rezultaty dotyczą następujących aspektów:

- liczby i rodzaju instytucji będących fundatorami bądź realizatorami programów stypendialnych,
- zasięgu terytorialnego stypendiów,
- rodzaju przyznawanych stypendiów,
- kryteriów przyznawania stypendiów,
- profilu beneficjentów – potencjalnych stypendystów programu,
- oceny standardów realizacji inicjatyw stypendialnych przez wybranych organizatorów stypendialnych,
- stopnia realizacji zapisów Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego wśród polskich realizatorów programów stypendialnych.

Na podstawie analizy danych ilościowych wysunięto następujące wnioski:

1. *Jakie rodzaje instytucji stypendialnych wyróżniamy w Polsce?*

Po przeanalizowaniu danych zastanych wyróżniono 374 organizacje realizujące łącznie 494 programy stypendiów krajowych. Wśród instytucji stypendialnych najwięcej jest samorządów (170) oraz organizacji pozarządowych (135), które w sumie stanowią ponad 80% wszystkich organizatorów programów stypendialnych. Trzecim wiodącym typem organizatorów wsparcia są firmy (w sumie 35 podmiotów). Nieco mniej programów prowadzą szkoły wyższe oraz instytucje rządowe. Jedynie dwie szkoły średnie w kraju mają własne programy stypendialne.

Sektor samorządowy i pozarządowy są najczęstszymi typami instytucji stypendialnych w Polsce. Wśród programów prowadzonych **przez jednego organizatora**, prym wiodą samorzady, realizując ponad połowę (50,4%) wszystkich badanych inicjatyw. Na drugim miejscu uplasowały się organizacje pozarządowe, które prowadzą 152 własne programy (30,76% ogółu). W kraju istnieje 28 programów stypendialnych organizowanych przez firmy (5,66% badanych programów). Nieco ponad 20 własnych programów realizują szkoły wyższe (4,25%), zaś równo 20 inicjatyw to programy rządowe (4,04%). Ostatnią grupą programów realizowanych przez jeden typ instytucji są 3 programy szkół średnich (0,6%). W sumie opisane inicjatywy stanowią ponad 95% wszystkich badanych stypendiów. Dodatkowo w Polsce istnieje kilkanaście programów prowadzonych przez koalicję partnerów (najczęściej przez partnerstwo organizacji pozarządowych i szkół wyższych).

2. Jakiego typu stypendia są przyznawane przez różne instytucje (organizacje pozarządowe, samorządy, firmy, szkoły, instytucje rządowe i inne)?

Wyróżnione zostały następujące rodzaje programów stypendialnych:

- naukowe (oparte na kryteriach naukowych – średniej ocen, wynikach w konkursach edukacyjnych, działalności badawczej),
- socjalne (przyznawane osobom w trudnej sytuacji życiowej, często na podstawie wysokości dochodu na osobę w rodzinie),
- sportowe (udzielane za osiągnięcia w wybranych dyscyplinach sportowych),
- artystyczne (skierowane do osób uzdolnionych artystycznie, głównie w dziedzinie plastyki, rzeźby i tańca – amatorów i profesjonalistów),
- muzyczne (skierowane do profesjonalistów i amatorów osiągających sukcesy w tej dziedzinie sztuki),
- inne (oparte na innych kryteriach niż powyższe kategorie, np. stypendia dla bibliotekarek).

Niemal co trzeci badany program stypendialny ma charakter dwu- lub trzywymiarowy (tzn. łączy w sobie cechy kilku kategorii). W sumie wyróżniono 135 tego typu programów, w tym m.in.:

- 62 stypendia naukowo-socjalne,
- 34 programy artystyczno-naukowo-sportowe,
- 14 programów artystyczno-naukowych.

Pozostałe 359 programów miało charakter jednowymiarowy – wśród nich najczęstszym typem były stypendia naukowe (aż 199 inicjatyw), artystyczne (76 programów) i sportowe (58 programów).

Organizacje pozarządowe, samorządy, firmy, instytucje rządowe i szkoły wyższe najczęściej przyznają stypendia naukowe. Na drugim miejscu wśród stypendiów organizacji pozarządowych plasują się stypendia naukowo-socjalne, a w przypadku samorządów: artystyczne i sportowe.

3. Jaki jest zasięg stypendiów przyznawanych w Polsce?

Badanie obejmowało mapowanie krajowych programów stypendialnych w podziale na województwa. Wyróżniono trzy regiony o najwyższej liczbie programów stypendialnych, w tym:

- 42 programy skierowane wyłącznie do osób z woj. mazowieckiego,
- 33 programy dla osób z woj. śląskiego,
- 32 programy dotyczące tylko Małopolski.

Najmniej programów adresowanych jest zaś do kandydatów z województw opolskiego i lubuskiego. Ponadto, wyróżniono trzy programy obejmujące zasięgiem kilka (od czterech do jedenastu) województw.

Aż 147 inicjatyw ma charakter ogólnopolski (niemal 30% badanych programów stypendialnych).

W przypadku analizy zasięgu programów stypendialnych w Polsce na pierwszy plan wysuwa się zależność między liczbą mieszkańców i liczbą placówek edukacyjnych a liczbą programów stypendialnych. Województwa mazowieckie, śląskie i małopolskie (o licznej populacji i wysokiej liczbie placówek edukacyjnych) charakteryzują się dużą liczbą programów realizowanych przez co najmniej trzy typy instytucji stypendialnych. Zaś w przypadku województw opolskiego i lubuskiego mamy do czynienia z odwrotną sytuacją.

4. Jaki jest profil beneficjentów programów - stypendystów?

Najwięcej programów stypendialnych w Polsce skierowanych jest do:

- uczniów (aż 141 inicjatyw),
- osób nieprzypisanych do konkretnego etapu edukacji („inni”), wyróżniających się np. konkretnym talentem (99 programów),
- studentów (84 programy).

Najmniej programów adresowanych do jednego typu odbiorcy skierowanych jest wyłącznie do absolwentów.

W przypadku powiązania typu stypendiów z grupą docelową, zdecydowanie najwięcej jest:

- programów naukowych skierowanych do uczniów (66),
- artystycznych programów stypendialnych adresowanych do utalentowanych osób, niezależnie od etapu ich edukacji (49),
- programów naukowych skierowanych do studentów (46 inicjatyw),
- programów dla utalentowanych sportowców, niezależnie od szczebla edukacji (44 inicjatywy).

Wyróżniono niemal 20 programów o charakterze artystyczno-naukowo-sportowym dla uczniów oraz stypendiów naukowych obejmujących dwie grupy wiekowe: studentów i uczniów. W Polsce istnieje niewiele programów stypendialnych o charakterze wyłącznie socjalnym lub muzycznym, niezależnie od grupy docelowej.

Wśród beneficjentów wsparcia słabo reprezentowani są naukowcy, absolwenci oraz doktoranci, zwłaszcza w przypadku stypendiów na poziomie regionalnym. Jeśli chodzi o (młodych) naukowców, lukę tę częściowo zapełniają stypendia ze środków publicznych, dystrybuowane przez szkoły wyższe oraz konkursy i granty badawcze.

5. W jakim stopniu stosowane są zapisy Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego wśród polskich realizatorów inicjatyw stypendialnych?

Wśród przedstawicieli 124 organizacji stypendialnych, które wypełniły formularz autoewaluacji w latach 2017-2018, jedynie 6 programów zdobyło co najmniej 40 punktów na 44 możliwe. Jednocześnie ponad 30 programów uzyskało wynik od 35 do 39 punktów. Wszystkie je można uznać za wzorcowe lub dążące do pełnej realizacji zapisów Karty Zasad Dobrego Programu Stypendialnego. Z uwagi na charakter narzędzia autoewaluacji (krótka, uniwersalna ankieta z pytaniami zamkniętymi), nie można jednoznacznie wyróżnić tendencji związanych ze specyfiką prowadzonych programów (ich skalą, organizatorem, etc.). Niemniej jednak, analiza danych uwidoczniła znaczące różnice związane z wypełnianiem standardów przez poszczególne podmioty (najniższy wynik to 17 punktów, a najwyższy – 42 punkty).

6. Które spośród wiodących obszarów dotyczących realizacji programu stypendialnego (cel i grupa odbiorców, zasady realizacji programu, byli i obecni stypendyści, aspekty finansowe, promocja i komunikacja) stanowią wyzwanie dla organizacji stypendialnych, a które bardzo dobrze funkcjonują?

Cel i grupa odbiorców programu stypendialnego

Pierwsza część formularza, dotycząca celu oraz grupy odbiorców programu stypendialnego, miała na celu zweryfikowanie, czy wsparcie ma konkretny cel i grupę odbiorców oraz czy jest tworzone, a także realizowane na podstawie rzetelnej analizy potrzeb zaangażowanych i skupionych wokół programu społeczności.

Średnia z tej części ankiety wyniosła 9,93 punktów na 12 możliwych (prawie 83%) - były to najlepsze wyniki wśród wszystkich pięciu części formularza autoewaluacji. Na tej podstawie można wskazać, iż większość programów stypendialnych jest działaniami zaplanowanymi, celowymi, powstałymi na podstawie diagnozy i służącymi konkretnym społecznościom.

Zasady realizacji programu stypendialnego

Druga część formularza autoewaluacji dotyczyła zasad realizacji programu stypendialnego. Średnia z tej części ankiety wyniosła 6,61 punktów na 8 możliwych i jest drugim wynikiem wśród pięciu części formularza autoewaluacji (82,6%).

Analiza odpowiedzi wskazuje na to, że duży segment organizacji posiada ogólnodostępne regulaminy, w tym między innymi zapisy wykluczające konflikt interesów, dbając tym samym o jawność i transparentność prowadzonych programów. Jednocześnie wyzwaniem dla organizatorów jest systematyczna ewaluacja działalności - niemal 50% instytucji biorących udział w autoewaluacji nie potwierdziło jednoznacznie istnienia systemu cyklicznej oceny programu.

Byli i obecni stypendyści

Pytania trzeciej części narzędzia autoewaluacji dotyczyły relacji na linii organizacja-stypendyści, jak również budowania sieci kontaktów wśród samych laureatów stypendiów.

Organizacje zdobyły w tej części ankiety średnio 4,79 punktów na 8 możliwych (niecałe 60%).

Przegląd odpowiedzi wskazuje na trudność rozpoczęcia i utrzymywania kontaktów między organizatorem programu a jego (dawnymi lub aktualnymi) laureatami. Dwie trzecie badanych podmiotów angażuje alumnów, którzy niejednokrotnie promują program w lokalnej społeczności, podnosząc jego wiarygodność, a także służą wsparciem merytorycznym lub finansowym.

Aspekty finansowe

Czwarta część formularza dotyka problematyki finansowania programów stypendialnych.

Organizacje wypełniające formularz uzyskały w tej części średnio 4,44 punkta (na 8 możliwych) - jest to wynik najniższy na tle innych aspektów realizacji programu stypendialnego (55,5%).

Kwestie finansowe są największym problemem instytucji stypendialnych w Polsce. Zarówno sposób finansowania (pozyskanie i utrzymanie zróżnicowanych, stałych funduszy), jak i podejmowanie działań we współpracy z partnerami stanowi wyzwanie dla wielu organizatorów. Brak funduszy nierzadko prowadzi do odwołania konkretnych edycji programu lub całkowitego jego „zamknięcia”.

Promocja i komunikacja

Piąta część ankiety dotyczyła promocji i komunikacji w programie stypendialnym – zarówno sposobów i narzędzi komunikowania o inicjatywie stypendialnej, jak również efektów promocji – rozpoznawalności programu.

W tej części badani uzyskali 5,61 punktu na 8 możliwych (ponad 70%).

Ponad 40% organizatorów nie wykorzystuje możliwości, jakie dają (w dużej mierze bezpłatne) narzędzia internetowe podczas rekrutacji kandydatów.

Jednocześnie pozytywnie ocenia się rezultaty działań promocyjnych: ponad stu organizatorów (83,87% badanych) obserwuje wzrost popularności realizowanego programu. Świadczy to o kompetencjach organizatorów, jak również o dużym zapotrzebowaniu na wsparcie stypendialne wśród potencjalnych beneficjentów.

Wiąże się to z realizowaniem zaplanowanej kampanii promocyjnej programów stypendialnych, którą prowadzi blisko połowa ankietowanych. Niemniej jednak prawie 20% badanych nie podejmuje tego typu działań (prawdopodobnie aktywności promujące są realizowane w sposób spontaniczny, niezaplanowany lub w bardzo okrojonej formie). Wyjątkowo duża liczba realizatorów nie udzieliła jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie – aż 44 osoby nie były przekonane, czy ich działania promocyjne można uznać za zaplanowaną kampanię.

Promocja programów w szczególny sposób dzieli organizatorów – niektórzy prowadzą szeroko zakrojone, dobrze zaplanowane kampanie promocyjne, korzystając z różnorodnych narzędzi komunikowania, inne zaś (w wyniku braku kompetencji, czasu lub środków) nie koncentrują się na adekwatnej komunikacji o programie.

„BIAŁE PLAMY” MAPY STYPENDIÓW

Powyższa analiza pozwoliła na wysnucie wniosków, dotyczących swoistych „luk” wśród badanych programów stypendialnych.

Rodzaj programu stypendialnego

Pośród ofert inicjatyw stypendialnych obecnych na portalu w sposób szczególny brakuje programów o charakterze typowo socjalnym lub muzycznym, niezależnie od grupy docelowej. Wyróżniono ich zaledwie kilka w całym kraju. W przypadku wsparcia socjalnego, lukę tę wypełniają w pewnym stopniu różnorodne rządowe świadczenia socjalne, a także stypendia socjalne na uczelniach. Niektóre stypendia artystyczne zakładają także wsparcie dla tancerzy, muzyków lub kompozytorów. Jednocześnie, z uwagi na regulamin wielu artystycznych programów stypendialnych odnoszących się od kilku do kilkunastu dziedzin objętych wsparciem, muzycy stanowią niski odsetek laureatów.

Z drugiej strony, w porównaniu do poprzednich badań³, wzrosła liczba programów artystycznych i sportowych, promuje się więc częściej młode utalentowane osoby, nie tylko na podstawie ich wyników edukacyjnych. Nadal wiodącym typem analizowanych stypendiów są te o charakterze naukowym lub naukowo-socjalnym.

3. Fundacja Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia. *Mapa stypendiów. O stypendiach społecznych w Polsce* (2013), op.cit.

Organizatorzy programów stypendialnych

W kraju zarejestrowano stosunkowo niewiele programów realizowanych przez firmy, szkoły wyższe i średnie. Można uznać, iż mamy do czynienia z niską świadomością przedstawicieli wielu przedsiębiorstw na temat społecznej odpowiedzialności biznesu, którą realizuje się zagranicą m.in. poprzez prowadzenie programów stypendialnych. Co ciekawe, wśród analizowanych programów firmowych zabrakło inicjatyw naukowo-socjalnych, często spotykanych w innych krajach (w Niemczech, Stanach Zjednoczonych).

W przypadku szkół należy odnotować, iż te instytucje zajmują się jednocześnie przyznawaniem świadczeń, stypendiów z budżetu państwa oraz nagród.

Od wielu lat w kraju wiodącą rolę wśród inicjatorów i realizatorów programów stypendialnych (ze środków własnych) pełnią organizacje pozarządowe i samorządy.

Zasięg programów stypendialnych

Najmniej analizowanych programów skierowanych jest do osób zamieszkujących lub uczących się na terenie województwa opolskiego i lubuskiego. Co więcej, w dwóch województwach (podlaskim i lubuskim) nie odnotowano ani jednego programu stypendialnego dla studentów. Jedną z przyczyn tego typu luki może być stosunkowo niska liczba mieszkańców oraz instytucji edukacyjnych w danym regionie.

Grupa docelowa

Szczególnie słabo reprezentowaną grupą docelową programów wsparcia są naukowcy, absolwenci oraz doktoranci, zwłaszcza jeśli chodzi o stypendia na poziomie regionalnym. Gdy mowa o (młodych) naukowcach, lukę tę częściowo zapełniają stypendia ze środków publicznych, dystrybuowane przez szkoły wyższe (m.in. stypendia rektora, stypendia dla najlepszych doktorantów, stypendium doktoranckie), a także konkursy i granty badawcze, które nie są ujęte w powyższym badaniu. Najmniej programów adresowanych do jednego typu odbiorcy skierowanych jest wyłącznie do absolwentów (mogłaby to być ciekawa grupa, m.in. dla przedstawicieli firm).

ZAŁĄCZNIKI

FORMULARZ AUTOEWALUACJI

Formularz autoewaluacji dla organizatorów programów stypendialnych

Formularz oceny programów powstał, aby wspierać wartościowe inicjatywy stypendialne, posiadające odpowiednie standardy realizacji. Celem autoewaluacji jest zachęcenie organizatorów programów stypendialnych do refleksji nad podejmowanymi działaniami. Dzięki formularzowi Fundacja Dobra Sieć będzie mogła również wskazać te najbardziej inspirujące i godne naśladowania dla nowopowstałych oraz już istniejących programów stypendialnych.

Przedstawiciele podmiotów, które wezmą udział w procesie autoewaluacji, otrzymają profesjonalną, zindywidualizowaną informację o mocnych i słabych punktach swojego programu stypendialnego. Zespół Fundacji będzie również służył wsparciem merytorycznym w przypadku chęci otrzymania konsultacji indywidualnych, dotyczących realizacji programu stypendialnego. Zainteresowane organizacje będą mogły także liczyć na kompleksowe wsparcie promocji programów stypendialnych poprzez informację o ich działalności na portalu MojeStypendium.pl oraz wzmianki w kanałach social media. Każda instytucję, która wypełni formularz, Fundacja Dobra Sieć zaprasza na wyjątkowe spotkanie jakim są Regionalne Fora „Dobre Stypendia”. Wydarzenia te, organizowane cyklicznie przez Fundację Dobra Sieć we współpracy z Polsko-Amerykańską Fundacją Wolności, poświęcone są wymianie doświadczeń i promocji dobrych praktyk programów stypendialnych wśród organizatorów programów stypendialnych.

Ankieta zawiera 21 pytań, a szacowany czas wypełnienia to 15 minut. Dane indywidualne nie będą ujawniane. Fundacja Dobra Sieć opublikuje krótki raport z zestawieniem ogólnych informacji na temat instytucji biorących udział w badaniu (np. liczba organizacji, rodzaj programów stypendialnych, itp.) w celu analizy stanu rynku stypendialnego oraz dzielenia się dobrymi praktykami. W razie pytań lub wątpliwości zapraszamy do kontaktu z zespołem Fundacji: serwis@mojestypendium.org.

Na początku prosimy Państwa o wypełnienie krótkiej metryczki, która pozwoli nam zebrać podstawowe dane na temat instytucji biorących udział w procesie autoewaluacji.

METRYCZKA

I. Nazwa programu stypendialnego:

II. Kontakt mailowy:

III. Rodzaj reprezentowanej organizacji

Organizacja pozarządowa

Szkoła średnia

Szkoła wyższa

Samorząd

Firma

Organizacja kościelna

Inne – jakie:

IV. Miejsce siedziby organizacji:

wieś

miasto do 5 tys. mieszkańców

miasto od 5 tys. - 20 tys.

miasto od 20 tys. - 50 tys. mieszkańców

miasto od 51 tys. - 100 tys. mieszkańców

miasto od 101 tys. - 500 tys. mieszkańców

miasto powyżej 500 tys. mieszkańców

V. Liczba realizowanych obecnie programów stypendialnych:

1

2-3

Powyżej 3

VI. Liczba zrealizowanych dotychczas edycji ewaluowanego programu stypendialnego:

(skala od 1 do 30)

VII. Liczba przyznawanych corocznie stypendiów w opisywanym/wybranym programie stypendialnym:

1 – 10

11 – 50

51 – 100

101 – 200

Powyżej 200

VIII. Zasięg przyznawanych stypendiów:

Ogólnopolski

Wojewódzki

Powiatowy

Gminny

Inny- jaki?

PYTANIA SZCZEGÓŁOWE

Pytania ankiety są pytaniami zamkniętymi. W odpowiedzi na każde pytanie należy zaznaczyć jedną z możliwych odpowiedzi: **TAK** | **NIE** | **NIE WIEM**. Formularz składa się z pięciu części, odpowiadających głównym obszarom związanym z realizacją programu stypendialnego (cel i grupa odbiorców, zasady realizacji programu stypendialnego, byli i obecni stypendyści, aspekty finansowe, promocja i komunikacja). Prosimy o szczerze, rzetelne wypełnienie formularza, który posłuży Państwu jako narzędzie w dalszym rozwoju programu stypendialnego.

CZĘŚĆ I. Cel i grupa odbiorców

1. Czy Państwa program stypendialny ma sprecyzowany cel?

TAK | **NIE** | **NIE WIEM**

2. Czy Państwa program stypendialny ma sprecyzowaną grupę odbiorców?

TAK | **NIE** | **NIE WIEM**

3. Czy realizacja działań w ramach programu stypendialnego oparta jest na analizie potrzeb?

TAK | **NIE** | **NIE WIEM**

4. Czy Państwa program stypendialny odpowiada na konkretne potrzeby potencjalnych stypendystów?

TAK | **NIE** | **NIE WIEM**

5. Czy Państwa program stypendialny odpowiada na konkretne potrzeby społeczności lokalnej?

TAK | **NIE** | **NIE WIEM**

6. Czy został określony efekt, jaki po przyznaniu stypendiów chcą Państwo osiągnąć (np. większe zaangażowanie w wolontariat wśród obecnych i byłych stypendystów, większy odsetek osób decydujących się podjąć studia lub inne jasno sprecyzowane efekty)?

TAK | **NIE** | **NIE WIEM**

CZĘŚĆ II. Zasady realizacji programu stypendialnego

7. Czy Państwa program stypendialny posiada ogólnodostępne (jawne) zasady przyznawania stypendiów (opisane np. w regulaminie)?

TAK | **NIE** | **NIE WIEM**

8. Czy Państwa program stypendialny posiada ogólnodostępne (jawne) zasady działania komisji oceniających wnioski?

TAK | **NIE** | **NIE WIEM**

9. Czy realizują Państwo systematyczną ewaluację programu stypendialnego (minimum raz w roku)?

TAK | NIE | NIE WIEM

10. Czy wprowadzają Państwo zmiany Państwa programu stypendialnego na podstawie wniosków z ewaluacji, nowych doświadczeń lub potrzeb?

TAK | NIE | NIE WIEM

CZĘŚĆ III. Byli i obecni stypendyści

11. Czy utrzymują Państwo regularny kontakt ze stypendystami (minimum raz w miesiącu)?

TAK | NIE | NIE WIEM

12. Czy współpracują Państwo z byłymi stypendystami Państwa programu (np. zapraszając ich do pomocy w promocji programu, do udziału w komisji programu, itp.)?

TAK | NIE | NIE WIEM

13. Czy obecni stypendyści Państwa programu mają możliwość wymiany doświadczeń, poznania się?

TAK | NIE | NIE WIEM

14. Czy byli stypendyści Państwa programu mają możliwość wymiany doświadczeń, poznania się?

TAK | NIE | NIE WIEM

CZĘŚĆ IV. Aspekty finansowe

15. Czy korzystają Państwo z różnorodnych źródeł finansowania, bądź z trwałego funduszu (np. kapitału żelaznego)?

TAK | NIE | NIE WIEM

16. Czy fundusze Państwa programu stypendialnego pozwalają na realizację kolejnych (co najmniej dwóch) edycji?

TAK | NIE | NIE WIEM

17. Czy współpracują Państwo z partnerami przy realizacji programu?

TAK | NIE | NIE WIEM

18. Czy Państwa program stypendialny był w pewnym momencie przerwany (planowana wcześniej edycja została odwołana)?

TAK | NIE | NIE WIEM

CZĘŚĆ V. Promocja i komunikacja

19. Czy wykorzystują Państwo nowoczesne technologie (np. social media, YouTube, newsletter, elektroniczny generator wniosków, itp.) w procesie rekrutacyjnym?

TAK | NIE | NIE WIEM

20. Czy wykorzystują Państwo nowoczesne technologie (np. social media, YouTube, newsletter, itp.) w promocji programu?

TAK | NIE | NIE WIEM

21. Czy obserwują Państwo wzrost zainteresowania programem stypendialnym (np. wzrost liczby zgłoszeń, liczby publikacji w mediach, itp.)?

TAK | NIE | NIE WIEM

22. Czy prowadzą Państwo zaplanowaną kampanię promocyjną programu?

TAK | NIE | NIE WIEM

ANKIETA NA TEMAT FORMULARZA AUTOEWALUACJI

Wraz z formularzem autoewaluacji zespół portalu Moje Stypendium stworzył krótką ankietę dla organizatorów programów stypendialnych na temat narzędzia ewaluacji – tak, by osoby wypełniające formularz, mogły go ocenić. Uzyskano w znaczącej większości pozytywne odpowiedzi na temat precyzyjności, długości, spójności i adekwatności narzędzia. Kilku organizatorów wskazało na potrzebę stworzenia bardziej spersonalizowanych narzędzi, odpowiadających na potrzeby i biorące pod uwagę lokalny kontekst działania poszczególnych programów stypendialnych.

Osoby wypełniające ankietę wskazywali na następujące przyczyny podjęcia autoewaluacji:

- chęć sprawdzenia jakości programu stypendialnego,
- potrzebę otrzymania wskazówek, pozwalających usprawnić realizację inicjatywy stypendialnej,
- zamiar dalszego rozwoju i poprawy prowadzonego programu stypendialnego,
- chęć uzyskania zewnętrznej, rzetelnej opinii nt. realizowanych działań,
- ciekawość,
- prośba przełożonego,
- cele informacyjno-promocyjne.

90% respondentów uznało formularz za odpowiedni pod kątem długości. 10% organizatorów wskazało na potrzebę wdrożenia dłuższego narzędzia.

Wszyscy badani uznali pytania w formularzu za precyzyjne i zrozumiałe.

W opinii 60% osób wypełniających ankietę, formularz autoewaluacji ma odpowiedni poziom szczegółowości, zaś 40% odpowiadających proponowało większy stopień szczegółowości.

Zdaniem respondentów formularz autoewaluacji jest dobrym narzędziem analizy dla organizatorów programów stypendialnych, ponieważ:

- „zwraca uwagę na pomijane często kwestie przy realizacji programu stypendialnego”,
- „pozwala wyłapać niedociągnięcia”,
- „inspiruje do zrewidowania założeń i przydatności programu stypendialnego”,
- „uświadamia sprawy zaniedbane, zapomniane, braki w planowaniu, itd.”,
- „umożliwia zwrócenie uwagi na sprawy, które należy lub można poprawić oraz pozwala poszerzyć perspektywę odbioru własnego programu”,
- „pozwala na przyjrzenie się naszemu programowi od zewnątrz”,
- „wskazuje obszary, nad którymi należy popracować”.

Dwoje badanych wskazało na potrzebę dostosowania narzędzia do różnego rodzaju programów stypendialnych, np. w zależności od źródeł finansowania, zasięgu i wielkości programu.

KARTA ZASAD DOBREGO PROGRAMU STYPENDIALNEGO

---

1. DOBRE PROGRAMY STYPENDIALNE ODPOWIADAJĄ NA KONKRETNE POTRZEBY

Tworzone są w oparciu o rzetelne rozpoznanie potrzeb grup i społeczności, którym mają służyć. Rozpoznanie uwzględnia znajomość określonego terytorium, społeczności lub grupy pod kątem potrzeb społecznych, problemów oraz obszarów z potencjałem rozwoju. Oparcie strategii stypendialnej na wnikliwej analizie przyczynia się do zwiększenia jej skuteczności i trafniejszego wydatkowania pieniędzy. Dobre programy mają jasno sprecyzowany cel. Jeżeli programy powstały ze spontanicznej chęci pomocy, która nie była poprzedzona taką analizą, warto je rozwijać i zmieniać dostosowując do potrzeb przyszłych stypendystów.

2. DOBRE PROGRAMY STYPENDIALNE SĄ TRANSPARENTNE

Spisane i jawne regulaminy jasno określają zasady oceny zgłoszeń, przyznawania stypendiów oraz działania komisji oceniających wnioski, a także zawierają zapisy wykluczające konflikt interesów. To podstawa funkcjonowania każdego programu stypendialnego oraz gwarancja wiarygodności.

3. DOBRE PROGRAMY STYPENDIALNE SĄ STABILNE FINANSOWO

Celem organizatorów programów stypendialnych powinno być dążenie do stabilności finansowej, co umożliwi swobodną realizację wyznaczonej misji i celów programu. Środkiem do tego celu jest czerpanie z możliwie różnorodnych źródeł finansowych lub tworzenie trwałego funduszu, np. poprzez zebranie kapitału żelaznego.

4. DOBRE PROGRAMY STYPENDIALNE BUDUJĄ SILNĄ SPOŁECZNOŚĆ ALUMNÓW

Alumni programów stypendialnych są ich najlepszymi ambasadorami, ponieważ dają świadectwo skuteczności przed opinią publiczną, przyszłymi stypendystami oraz potencjalnymi fundatorami. W przyszłości mogą się stać partnerami programu, wspierając go pracą wolontariacką lub dołączając do grona fundatorów.

5. DOBRE PROGRAMY STYPENDIALNE BUDOWANE SĄ WSPÓLNIE

Tworzone we współpracy z koalicją partnerów zwiększają wiarygodność inicjatyw stypendialnych oraz pomagają w ich promocji. Dla indywidualnych darczyńców jest to szansa na zaangażowanie w swoje prace niezależnych ekspertów. Pozyskanie wielu uczestników życia społecznego nie tylko sprawia, że łatwiej jest dotrzeć do młodych ludzi potrzebujących wsparcia, lecz także pomaga w pozyskaniu nowych fundatorów i sojuszników.

6. DOBRE PROGRAMY STYPENDIALNE SĄ CYKLICZNIE EWALUOWANE

Zwiększenie efektywności i skuteczności programów jest niemożliwe bez okresowego podsumowywania ich działalności, badania ich funkcjonowania i wpływu na drogi życiowe stypendystów. Dopiero taka systematyczna ocena sprawia, że można odpowiednio zaprojektować ofertę stypendialną i dostosowywać ją do zmieniających się potrzeb młodych ludzi oraz pracodawców.

7. DOBRE PROGRAMY STYPENDIALNE WYKORZYSTUJĄ NOWOCZESNE TECHNOLOGIE

Wykorzystanie nowoczesnych technologii powinno być dostosowane do grupy odbiorców programu stypendialnego. Jednak Internet to dzisiaj najtańsza i najłatwiej dostępna forma dotarcia do szerokiego grona potencjalnych stypendystów i ewentualnych fundatorów. Promocja programu stypendialnego poprzez Internet jest odpowiedzią na rosnące oczekiwania młodych ludzi, w coraz większym stopniu opierających swoją komunikację na nowych mediach. Dobry program wykorzystuje nowoczesne technologie w komunikacji, procesie rekrutacyjnym i ocenie wniosków, co usprawnia zarządzanie programem oraz sprawia, jest on bardziej przejrzysty.

8. DOBRE PROGRAMY STYPENDIALNE SĄ ROZPOZNAWALNE

Programy stypendialne kształtują swój wizerunek poprzez odpowiednią komunikację. Kapitałem programów stypendialnych są historie ich stypendystów. To właśnie one najbardziej poruszają wyobraźnię opinii publicznej. Programy mogą też tworzyć swoiste pomniki, upamiętniając życie i dokonania patronów programów stypendialnych lub promować ważne idee.

9. DOBRE PROGRAMY STYPENDIALNE ...

Każda instytucja, która przyjmuje powyższe uniwersalne zasady, może uzupełnić tę kartę o stosowane przez siebie standardy, które w istotny sposób wpływają na wysoką jakość i rozwój prowadzonego programu stypendialnego.

Opracowanie:

Aleksandra Belina, Małgorzata Stradomska-Kalinka

Redakcja i korekta:

Agnieszka Garcarek-Sikorska

Projekt i skład:

Konrad Grajner

Wydawca:

ul. Marszałkowska 20/22 lok 41, 00-590 Warszawa

www.mojestypendium.pl

www.e-wolontariat.pl

www.facebook.com/mojestypendiumpl

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

Publikacja została sfinansowana przez
Polsko-Amerykańską Fundację Wolności.

Warszawa 2019